C/2026/4637

3.9.2026

OBVESTILO KOMISIJE

Smernice o uporabi Uredbe (EU) 2024/3015 o prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, na trgu Unije

(C/2026/4637)

1. Uvod 4
2. Pravni okvir 5
2.1 Ustavni okvir EU 5
2.2 Mednarodni pravni okvir 5
3. Področje uporabe Uredbe 6
3.1 Proizvodi in gospodarski subjekti, ki spadajo na področje uporabe uredbe 6
3.2 Opredelitev prisilnega dela 7
3.2.1 Delo ali storitev 7
3.2.2 Odsotnost prostovoljne privolitve (neprostovoljnost) 7
3.2.3 Prisila 7
3.3 Vrste prisilnega dela 8
3.3.1 Prisilno delo pri zasebnikih 8
3.3.2 Prisilno delo, ki ga nalaga država 8
3.3.3 Prisilno delo otrok 8
3.4 Kazalniki tveganja za ugotavljanje prisilnega dela 9
4. Preiskovalni postopek 9
4.1 Preiskovanje morebitnih kršitev prepovedi prisilnega dela 9
4.2 Obseg preiskovalnega postopka 9
4.3 Pristop na podlagi tveganja za prednostno razvrščanje in ciljno usmerjanje preiskav 10
4.3.1 Merila za opredelitev proizvodov in prednostno razvrščanje zadev za preiskavo 10
4.3.2 Opredelitev gospodarskih subjektov za faze preiskave 11
4.4 Ocenjevanje informacij 12
4.4.1 Zbiranje in ocenjevanje razpoložljivih informacij 12
4.4.2 Ustrezni viri informacij 12
4.5 Predhodna faza preiskav 12
4.5.1 Zahtevanje informacij od gospodarskih subjektov 12
4.5.2 Zahtevanje informacij od „drugih dobaviteljev proizvodov“, drugih deležnikov in nadaljnje ugotavljanje dejstev 13
4.5.3 Ocena in zaključek predhodne faze preiskave 14
4.6 Preiskava 15
4.6.1 Pravica gospodarskega subjekta do obveščenosti in izjave 15
4.6.2 Zahtevanje informacij od gospodarskih subjektov 15
4.6.3 Vzpostavitev stika z drugimi ustreznimi deležniki in inšpekcijski pregledi na terenu 15
4.6.4 Zaupnost preiskav 16
4.6.5 Rezultat preiskave 16

4.7 Sodelovanje gospodarskih subjektov s pristojnimi organi in informacije, ki se lahko zahtevajo 17

4.7.1 Primeri informacij o ukrepih gospodarskega subjekta za odkrivanje, preprečevanje, blažitev ali odpravo tveganj prisilnega dela ali popravo škode zaradi njih: 17

4.7.2 Primeri informacij o delovnih pogojih na lokaciji domnevnega prisilnega dela: 18

4.7.3 Primeri informacij o proizvodu, za katerega se domneva, da krši prepoved prisilnega dela 18

4.8 Odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi prisilnega dela 19

4.8.1 Ugotavljanje kršitve prepovedi prisilnega dela 19

4.8.2 Ugotavljanje kršitve v primeru nesodelovanja 21

4.8.3 Vsebina odločbe 22

4.8.4 Dobavne verige strateškega ali kritičnega pomena za EU 23

4.9 Pregled odločb ter pritožb in pravnih sredstev 24

4.9.1 Zahteve za pregled odločbe 24

4.9.2 Zahteva za preklic odločbe ob njenem spoštovanju ter informacije, ki jih morajo predložiti gospodarski subjekti 24

4.9.3 Upravna pritožba in pravno sredstvo zoper odločbo 25

4.10 Usklajevanje in sodelovanje pri preiskavah in izvrševanju 25

4.10.1 Usklajevanje med nacionalnimi organi v državi članici 25

4.10.2 Usklajevanje z organi kazenskega pregona in povezava s kazenskimi postopki 26

4.10.3 Usklajevanje, sodelovanje in medsebojna pomoč med pristojnimi organi in Komisijo 26

5. Izvrševanje in kazni 27

5.1 Izvrševanje odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi 27

5.1.1 Izvrševanje odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi v EU 27

5.1.2 Izvrševanje odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi na mejah 28

5.1.3 Identifikacija proizvodov na meji 29

5.1.4 Začasno zadržanje sprostitve proizvodov in obveščanje pristojnih organov 29

5.1.5 Sprostitev v prosti promet ali izvoz 30

5.1.6 Zavrnitev, zaseg in odstranitev 30

5.2 Kazni 30

5.2.1 Razlogi za kazni 31

5.2.2 Izračun kazni 31

6. Smernice za gospodarske subjekte o skrbnem pregledu v zvezi s prisilnim delom 34

6.1 Namen 34

6.2 Zakonodaja EU v zvezi s skrbnim pregledom 34

6.3 Kaj je skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom? 35

6.3.1 Skrbni pregled kot učinkovito orodje za boj proti prisilnemu delu 35

6.3.2 Značilnosti skrbnega pregleda 35

6.3.3 Vključevanje deležnikov 36

6.4 Postopek skrbnega pregleda 36
6.4.1 Korak 1: Vključitev skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom v politike in sisteme obvladovanja tveganja v podjetju 37
6.4.2 Korak 2: Odkrivanje in ocenjevanje tveganj prisilnega dela v poslovanju podjetja, njegovih dobavnih verigah in poslovnih odnosih 39
6.4.3 Korak 3: Preprečevanje, blažite in odprava tveganj prisilnega dela 41
6.4.4 Korak 4: Spremljanje in ocenjevanje izvajanja ter rezultati 43
6.4.5 Korak 5: Obveščanje o tem, kako se obravnavajo tveganja 44
6.4.6 Korak 6: Zagotovitev poprave škode ali sodelovanje pri njej 45
7. Predložitev informacij o morebitnih kršitvah prepovedi prisilnega dela 47
7.1 Uvod 47
7.2 Predložitev informacij 47
7.2.1 Predložitev informacij 47
7.2.2 Informacije, ki jih je treba predložiti 47
7.2.3 Kontaktni podatki 47
7.3 Navedbe o prisilnem delu 48
7.4 Dokazi o prisilnem delu in dokazila 48
7.5 Informacije o zadevnih gospodarskih subjektih in/ali proizvodih 48
7.6 Kako se predložene informacije obravnavajo? 49
7.6.1 Začetna ocena 49
7.6.2 Dialog s prijaviteljem 49
7.7 Zaupnost in varstvo podatkov 50
7.7.1 Zaupnost 50
7.7.2 Obdelava osebnih podatkov 50

POMEMBNO OBVESTILO

S temi smernicami se izpolnjuje obveznost iz člena 11 uredbe o prisilnem delu ([1]) (v nadaljnjem besedilu: Uredba ali uredba o prisilnem delu) in so namenjene podpori njenemu izvajanju ([2]). Namenjene so pristojnim organom, odgovornim za izvajanje Uredbe, ter carinskim organom, gospodarskim subjektom, združenjem potrošnikov, organizacijam civilne družbe, sindikatom in vsem drugim deležnikom.

Te smernice so namenjene zgolj zagotovitvi usmeritev – pravno veljavno je samo besedilo same Uredbe. Zavezujoča razlaga zakonodaje EU je v izključni pristojnosti Sodišča Evropske unije. Stališča, izražena v teh smernicah, ne morejo vplivati na stališče, ki bi ga Evropska komisija lahko izrazila pred Sodiščem. Niti Komisija niti katera koli oseba, ki deluje v njenem imenu, ni odgovorna za morebitno uporabo informacij iz teh smernic.

Te smernice so določene kot navodila glede uporabe Uredbe v državah članicah ter na Islandiji, v Lihtenštajnu in na Norveškem kot podpisnicah Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru (EGP), pa tudi za Združeno kraljestvo in v njem v zvezi s Severno Irsko v skladu z Windsorskim okvirom ([3]), po vključitvi Uredbe v ustrezne sporazume. Sklicevanja na Unijo, EU ali enotni trg je zato treba razumeti tako, da vključujejo tudi EGP oziroma trg EGP ter Združeno kraljestvo v zvezi s Severno Irsko.

Kot zahteva Uredba, so bile te smernice pripravljene po posvetovanju z vsemi zainteresiranimi stranmi, vključno z mednarodnimi organizacijami, državami članicami, podjetji in poslovnimi združenji, sindikati in organizacijami civilne družbe. Komisija je za podporo postopku posvetovanja ustanovila strokovno skupino za prisilno delo ([4]), objavila poziv k predložitvi dokazov ([5]), na katerega je prejela 160 prispevkov, in izvedla ciljno usmerjena posvetovanja. Smernice se lahko sčasoma po potrebi spremenijo in posodobijo.

1. **UVOD**

Uredba določa zavezujoča pravila, ki gospodarskim subjektom prepovedujejo dajanje na trg EU proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, ter njihov izvoz s trga EU. Namenjena je izboljšanju delovanja enotnega trga s prispevanjem k ohranjanju pravičnega in preglednega trga ter zagotavljanjem enakih konkurenčnih pogojev za podjetja na enotnem trgu, hkrati pa spodbuja odgovorno ravnanje podjetij, ki poslujejo v EU in zunaj nje. Poleg tega je njen cilj prispevati k boju proti praksam prisilnega dela, tudi k doseganju cilja ZN glede trajnostnega razvoja 8.7, tj. odpravi prisilnega dela do leta 2030.

Uredba gospodarskim subjektom nalaga obveznost rezultata. Čeprav podjetjem ne nalaga posebnih obveznosti skrbnega pregleda, skrbni pregled priznava kot koristno orodje za obravnavanje prisilnega dela v dobavnih verigah. Zato in v skladu z Uredbo je namen teh smernic tudi pojasnitvi, kako lahko skrbni pregled podjetjem pomaga ravnati v skladu z Uredbo. Ta pravila se uporabljajo ne glede na to, ali se prisilno delo pojavlja na poslovnih lokacijah gospodarskega subjekta ali v njegovi dobavni verigi.

Pri izvajanju Uredbe morajo pristojni organi in Komisija ravnati v skladu s splošnimi načeli prava Unije, kot je načelo sorazmernosti. Preiskave se morajo izvajati ob ustreznem spoštovanju pravice gospodarskih subjektov do izjave in brez poseganja v postopke na podlagi druge zakonodaje EU in nacionalne zakonodaje. V ta namen Uredba določa, da morajo vodilni pristojni organi tesno sodelovati z drugimi ustreznimi organi.

([1]) Uredba (EU) 2024/3015 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. novembra 2024 o prepovedi proizvodov proizvedenih s prisilnim delom, na trgu Unije (UL L, 2024/3015, 12.12.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/3015/oj).

([2]) Te smernice zajemajo vse elemente iz člena 11 uredbe o prisilnem delu, razen smernic za carinske organe in gospodarske subjekte o praktičnem izvajanju člena 27 uredbe o prisilnem delu. Kot je pojasnjeno v oddelku 5.1.3, se bodo te smernice upoštevale, če in ko bodo sprejeti delegirani akti v skladu s členom 27 uredbe o prisilnem delu.

([3]) Windsorski okvir je novo ime Protokola o Irski/Severni Irski v skladu s Skupno izjavo št. 1/2023 Unije in Združenega kraljestva v skupnem odboru, ustanovljenem s Sporazumom o izstopu Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska iz Evropske unije in Evropske skupnosti za atomsko energijo, z dne 24. marca 2023.

([4]) Register strokovnih skupin Komisije.

([5]) Portal Povejte svoje mnenje, Prisilno delo: smernice za izvajanje pravil EU.

2. **PRAVNI OKVIR**

2.1 **Ustavni okvir EU**

Uredba o prisilnem delu temelji na Pogodbah EU ([6]) in odraža vrednote iz člena 2 PEU, ki so skupne Uniji in njenim državam članicam ([7]). Pogodbi določata, da morajo Evropska unija in njene države članice spoštovati in uresničevati vrednote, kot so človekovo dostojanstvo, človekove pravice, svoboda, pravičnost in solidarnost, za katere je Sodišče potrdilo, da so v samem jedru identitete Unije in bistvene za delovanje pravnega reda Unije ([8]).

Te zaveze so podrobneje opredeljene in okrepljene v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah ([9]), v kateri je izrecno določeno, da je človekovo dostojanstvo nedotakljivo ter ga je treba spoštovati in varovati. Listina izrecno prepoveduje tudi suženjstvo, podložništvo, prisilno ali obvezno delo ter trgovino z ljudmi ([10]).

2.2 **Mednarodni pravni okvir**

Uredba temelji na mednarodnih instrumentih, ki prepovedujejo prisilno delo v vseh njegovih oblikah, zlasti na Konvenciji MOD št. 29 o prisilnem delu ([11]) in njenem Protokolu iz leta 2014 ([12]) ter Konvenciji MOD št. 105 o odpravi prisilnega dela ([13]), ki je dopolnjena s Priporočilom MOD št. 203 o prisilnem delu ([14]). Uredba temelji tudi na Konvenciji MOD št. 182 ([15]), ki prepoveduje prisilno delo otrok kot eno od najhujših oblik dela otrok ([16]), ter na mednarodnih instrumentih o človekovih pravicah. Vse države članice EU so se zavezale boju proti prisilnemu delu, saj so vse ratificirale konvenciji MOD o prisilnem delu št. 29 in 105.

V teh smernicah se upoštevajo načela in standardi iz mednarodno priznanih smernic ter zlasti iz naslednjih instrumentov:

— smernic OECD za večnacionalna podjetja o odgovornem ravnanju podjetij (v nadaljnjem besedilu: smernice OECD za večnacionalna podjetja) ([17]) in smernic OECD o skrbnem pregledu za odgovorno poslovno ravnanje (v nadaljnjem besedilu: smernice OECD o skrbnem pregledu) ([18]),

— priročnika MOD z naslovom *Hard to see, harder to count* (Težko opaziti, še težje prešteti) ([19]),

— priročnika Mednarodne organizacije dela (MOD) in Mednarodne organizacije delodajalcev (IOE) z naslovom *Combating forced labour – A handbook for employers and business* (Boj proti prisilnemu delu – priročnik za delodajalce in podjetja) (v nadaljnjem besedilu: priročnik MOD-IOE) ([20]),

— vodilnih načel OZN o podjetništvu in človekovih pravicah (v nadaljnjem besedilu: vodilna načela OZN) ([21]).

([6]) Prečiščena različica Pogodbe o Evropski uniji (PEU) (UL C 202, 7.6.2016, str. 13) člen 21; prečiščena različica Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL C 326, 26.10.2012, str. 47).
([7]) Uvodna izjava 3 uredbe o prisilnem delu.
([8]) Sodba z dne 21. aprila 2026 v zadevi Komisija/Madžarska („vrednote Unije“), C-769/22, ECLI:EU:C:2026:326, točka 525.
([9]) Listina Evropske unije o temeljnih pravicah (UL C 326, 26.10.2012, str. 391).
([10]) Člena 1 in 5 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.
([11]) Konvencija MOD o prisilnem delu, 1930 (št. 29).
([12]) Protokol MOD iz leta 2014 h Konvenciji o prisilnem delu, 1930 (P029).
([13]) Konvencija MOD o odpravi prisilnega dela, 1957 (št. 105).
([14]) Priporočilo MOD o prisilnem delu (dopolnilni ukrepi), 2014 (št. 203).
([15]) Konvencija MOD o prepovedi najhujših oblik dela otrok, 1999 (št. 182).
([16]) Deklaracija MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu, sprejeta 18. junija 1998 (Deklaracija MOD iz leta 1998); člen 6 Mednarodnega pakta Združenih narodov o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, sprejetega leta 1966, ki je začel veljati leta 1976 (MPESKP); člen 8(3), točka (a), Mednarodnega pakta Združenih narodov o državljanskih in političnih pravicah, sprejetega leta 1966, ki je začel veljati leta 1976 (MPDPP).
([17]) OECD (2023), Smernice OECD za večnacionalna podjetja o odgovornem ravnanju podjetij.
([18]) OECD (2018), Smernice OECD o skrbnem pregledu za odgovorno poslovno ravnanje.
([19]) MOD (2024), *Hard to see, harder to count*: *Handbook on forced labour surveys* (Težko opaziti, še teže prešteti: priročnik o anketah o prisilnem delu).
([20]) MOD in IOE (2025), *Combating forced labour – A handbook for employers and businesses,* (Boj proti prisilnemu delu – priročnik za delodajalce in podjetja), tretja (revidirana) izdaja.
([21]) OZN (2011), *Guiding Principles on Business and Human Rights:Implementing the United Nations „Protect, Respect and Remedy“ Framework* (Vodilna načela o podjetništvu in človekovih pravicah: izvajanje okvira Združenih narodov za „varovanje, spoštovanje in pomoč“).

3. PODROČJE UPORABE UREDBE

3.1 Proizvodi in gospodarski subjekti, ki spadajo na področje uporabe uredbe

Uredba se uporablja za vse proizvode, proizvedene s prisilnim delom ([22]), ne glede na njihovo poreklo, vrsto ali sektor ([23]), ki so dani na trg EU ali na njem dostopni oziroma se z njega izvažajo. Uporablja se za proizvode, proizvedene „v celoti ali delno“ s prisilnim delom, uporabljenim v kateri koli fazi izkopavanja, pridobivanja, proizvodnje ali izdelave proizvoda, vključno z delom in oplemenitenjem v zvezi s proizvodom na kateri koli fazi njegove dobavne verige, ne glede na to, ali to poteka v EU ali zunaj nje. Zato proizvodi spadajo na področje uporabe Uredbe ne glede na velikost deleža ali dela, ki je bil proizveden s prisilnim delom.

Opredelitev izraza „proizvod“ v Uredbi je širša od opredelitve v novem zakonodajnem okviru ([24]). Uredba poleg proizvedenih proizvodov zajema tudi kmetijske proizvode, kot so opredeljeni v členu 38 PDEU ([25]), in proizvode, ki se izkopavajo, kot so minerali in druge surovine.

Uredba se uporablja za vse proizvode, ki bodo od 14. decembra 2027 dani na trg EU ali na njem dostopni, tudi če so bili proizvodi ali njihovi deli proizvedeni ali uvoženi v EU pred tem datumom. Ne zajema umika ([26]) proizvodov, ki so že bili prodani (tj. so že dosegli končnega uporabnika), temveč zajema proizvode, ki so še vedno dostopni na trgu, na primer na policah ali v skladiščih.

Proizvodi, ki se ponujajo za prodajo prek spleta ali drugih sredstev za prodajo na daljavo, prav tako spadajo na področje uporabe Uredbe, če je prodajna ponudba namenjena končnim uporabnikom v EU. Čeprav je za ugotovitev, ali so spletne ponudbe namenjene končnim uporabnikom v EU, potrebno oceniti vsak primer posebej, je treba upoštevati več dejavnikov. Ti vključujejo možnost pošiljanja na geografska območja v EU, uporabo jezikov in valut države članice, načine plačila, značilne za regijo, ter uporabo domenskega imena, registriranega v državi članici ([27]).

Komisija ali pristojni nacionalni organi lahko v skladu z Uredbo v zvezi s takimi proizvodi izvedejo preverjanja in sprejmejo nadaljnje potrebne ukrepe, tudi če proizvodi v času zadevne spletne ponudbe še niso bili dani na trg EU.

Opravljanje storitev ne spada na področje uporabe Uredbe, tudi če je povezano z dajanjem proizvoda na trg, kot so prevoz ([28]), skladiščenje in logistika.

Uredba se uporablja za vse gospodarske subjekte ([29]), ki dajejo proizvode na trg EU ali omogočajo njihovo dostopnost na njem ali jih izvažajo z njega ([30]). Upoštevati morajo prepoved iz člena 3 Uredbe glede proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, in če to prepoved kršijo, se lahko zoper njih sprejme odločba o prepovedi proizvodov.

Prepoved dajanja proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, na trg EU in omogočanja njihove dostopnosti na trgu EU ali izvoza z njega ([31]) je zaradi resnosti kršitve človekovih pravic brezpogojna in absolutna. Za zagotavljanje upoštevanja te prepovedi so odgovorni gospodarski subjekti.

([22]) Člen 2(7) uredbe o prisilnem delu.
([23]) Vključno s strateškimi, vojaškimi in obrambnimi proizvodi.
([24]) Novi zakonodajni okvir EU je sklop ukrepov za izboljšanje nadzora trga in ocenjevanja skladnosti za proizvedene proizvode, kot so stroji, igrače in elektronika.
([25]) Proizvodi zemlje, živinoreje in ribištva ter proizvodi prve stopnje predelave, ki so neposredno povezani s temi proizvodi.
([26]) Člen 1(2) uredbe o prisilnem delu. Ta ukrep se v drugi zakonodaji o proizvodih imenuje „odpoklic“ (Uredba (EU) 2019/1020 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o nadzoru trga in skladnosti proizvodov ter spremembi Direktive 2004/42/ES in uredb (ES) št. 765/2008 in (EU) št. 305/2011, UL L 169, 25.6.2019, str. 1) (uredba o nadzoru trga in Uredba (EU) 2023/988 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 10. maja 2023 o splošni varnosti proizvodov, spremembi Uredbe (EU) št. 1025/2012 Evropskega parlamenta in Sveta in Direktive (EU) 2020/1828 Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive 2001/95/ES Evropskega parlamenta in Sveta in Direktive Sveta 87/357/EGS (UL L 135, 23.5.2023, str. 1) uredba o splošni varnosti proizvodov).
([27]) Več informacij je na voljo v „Modrem vodniku“ za izvajanje predpisov EU o proizvodih.
([28]) Uvodna izjava 18 uredbe o prisilnem delu.
([29]) Člen 2(9) uredbe o prisilnem delu.
([30]) Na primer pridelovalci, proizvajalci, uvozniki, izvozniki, trgovci na drobno in dobavitelji proizvodov, kot je ustrezno.
([31]) Člen 1 uredbe o prisilnem delu.

3.2 **Opredelitev prisilnega dela**

V Uredbi se uporablja opredelitev prisilnega dela iz člena 2 Konvencije MOD o prisilnem delu iz leta 1930 (št. 29), ki zajema vse delo ali storitev, ki se od osebe zahteva pod prisilo in za katero se ta oseba ni prostovoljno ponudila. Opredelitev vsebuje tri glavne elemente: delo ali storitev, odsotnost prostovoljne privolitve in prisilo.

Da bi bilo mogoče razmere opredeliti kot prisilno delo, morata v določenem trenutku analiziranega obdobja hkrati obstajati neprostovoljnost in prisila. Oba elementa se lahko v praksi prekrivata: kadar obstaja prisila in ne obstaja resnična privolitev ter zaradi razmer privolitev ni verjetna, je mogoče razumno sklepati, da gre za prisilo ([32]).

3.2.1 *Delo ali storitev*

Delo ali storitev pomeni kakršno koli dejavnost, ki jo oseba opravlja za proizvodnjo blaga ali opravljanje storitev za druge osebe ali za lastno uporabo.

Čeprav so storitve navedene v opredelitvi MOD, je področje uporabe Uredbe omejeno na proizvode, proizvedene s prisilnim delom. Zato storitve in delo v gospodinjstvu, tudi če se opravljajo s prisilnim delom, niso zajeti z Uredbo.

Nekatere vrste dela so na podlagi Konvencije MOD izvzete iz opredelitve prisilnega dela ([33]) in tako tudi s področja uporabe Uredbe:

— obvezno služenje vojaškega roka, ki je izključno vojaške narave,

— običajne državljanske obveznosti,

— delo kot posledica sodne obsodbe pod nadzorom javnega organa,

— delo v izrednih razmerah, kot je vojna ali naravne nesreče,

— manjše komunalne storitve, ki se opravljajo v neposrednem interesu skupnosti in po posvetovanju s skupnostjo.

Vendar lahko take vrste dela v nekaterih okoliščinah ponovno spadajo v opredelitev prisilnega dela (oddelek 3.3.2).

3.2.2 *Odsotnost prostovoljne privolitve (neprostovoljnost)*

Izraz „prostovoljno“ se nanaša na svobodno in informirano privolitev delavca, da sprejme zaposlitev, ter na njegovo pravico, da zaposlitev kadar koli prekine. Odsotnost prostovoljne privolitve obstaja, kadar delodajalec ali kadrovski svetovalec pri zaposlovanju daje lažne obljube ali kadar je delavec podvržen nesvobodnemu zaposlovanju, kot sta suženjstvo ali služenje zaradi zadolženosti, ali kadar je delavec brez svoje privolitve prisiljen opravljati drugačno delo od tistega, ki je bilo določeno ob zaposlovanju. Drugi primeri okoliščin, ki lahko privedejo do neprostovoljnega dela, vključujejo zlorabljajoče zahteve glede nadurnega dela ali dela v pripravljenosti, dela v nevarnih razmerah brez plačila ali zaščitne opreme, delo za zelo nizko plačo ali brez plače v ponižujočih življenjskih razmerah, povezanih z delom, ter delo brez možnosti prekinitve delovnega razmerja.

3.2.3 *Prisila*

Prisila se nanaša na sredstva, ki se uporabljajo za to, da se nekomu proti njegovi volji naloži delo, med drugim z nasiljem, omejevanjem gibanja, služenjem zaradi zadolženosti, zadrževanjem plač ali osebnih dokumentov in zlorabo njegove ranljivosti. Prisila je lahko tudi v obliki ustrahovanja in groženj, kot so grožnje z odpustitvijo ali deportacijo, ali zlorabe moči, kot sta odrekanje pravic ali privilegijev ter zloraba ranljivosti delavcev, na primer zaradi oddaljenosti kraja dela ali njihovega statusa državljanov tretjih držav. Delavci so lahko posredno prisiljeni tudi z grožnjami ali drugimi oblikami prisile, usmerjenimi proti njihovih družinskim članom, sodelavcem ali osebam, ki so jim blizu.

([32]) MOD (2007), splošna raziskava o prisilnem delu.
([33]) Člen 2.2 Konvencije MOD št. 29.

3.3 **Vrste prisilnega dela**

Prisilno delo je mogoče glede na to, kdo ga nalaga, razdeliti v dve širši kategoriji: prisilno delo pri zasebnikih in prisilno delo, ki ga nalaga država. Vključuje tudi prisilno delo otrok, ki zahteva ločeno obravnavo.

3.3.1 *Prisilno delo pri zasebnikih*

Prisilno delo pri zasebnikih pomeni prisilno delo, ki ga naložijo posamezniki, skupine ali podjetja. Pojavlja se praktično v vseh delih gospodarstva, večinoma pa v štirih širših sektorjih: industriji, storitvenih dejavnostih, kmetijstvu in delu v gospodinjstvu ([34]). Prisilno delo pri zasebnikih, predstavlja večino prisilnega dela po svetu ([35]).

3.3.2 *Prisilno delo, ki ga nalaga država*

To pomeni prisilno delo, ki ga nalagajo državni organi, akterji, ki delujejo v imenu države, ali subjekti, ki izvajajo pooblastila, podobna državnim. Ta oblika prisilnega dela izhaja iz nacionalnih zakonov, politik ali praks ter se pogosto pojavlja v širšem družbenem okviru, za katerega so značilni prisilni državni aparati in splošna odsotnost državljanskih svoboščin.

Konvencija MOD št. 105 dopolnjuje Konvencijo št. 29 s sklicevanjem na nekatere primere, v katerih je državam izrecno prepovedana uporaba prisilnega ali obveznega dela:

— kot sredstva za politično prisilo ali izobraževanje ali kot kazni za izražanje političnih stališč ali stališč, ki ideološko nasprotujejo uveljavljenemu političnemu, družbenemu ali gospodarskemu sistemu,

— kot načina za mobilizacijo in njegovo uporabo za namene gospodarskega razvoja,

— kot sredstva discipline dela,

— kot kazni za udeležbo v stavkah,

— kot sredstva rasne, socialne, narodnostne ali verske diskriminacije.

Teh oblik prisilnega ali obveznega dela v nobenih okoliščinah ni mogoče šteti za zakonite v skladu z mednarodnimi delovnimi standardi.

3.3.3 *Prisilno delo otrok*

Prisilno delo otrok je posebna vrsta prisilnega dela, ki ima zaradi zapletenejših razmerij posebne značilnosti. Za namene te uredbe je opredeljeno kot delo, ki ga otrok (vsak posameznik, mlajši od 18 let) opravlja v določenem referenčnem obdobju in ki spada v eno od naslednjih kategorij ([36]):

— delo, ki se opravlja za tretjo osebo, pri čemer so otroci ali starši izpostavljeni prisili,

— delo, ki se opravlja skupaj z otrokovimi starši ali zanje, pri čemer so otroci ali starši izpostavljeni prisili,

— delo, ki se opravlja skupaj z otrokovimi starši ali zanje, pri čemer so starši sami v položaju prisilnega dela,

— delo, ki se opravlja v najhujših oblikah dela otrok, ki so v Konvenciji MOD št. 182 opredeljene kot vse oblike suženjstva ali suženjstvu podobne prakse ([37]).

([34]) MOD (2024), *Profits and poverty: The economics of forced labour* (Dobički in revščina: ekonomija prisilnega dela).

([35]) ILO, Walk Free, and IMO, (2022), Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage.MOD, Walk Free in IMO (2022), *Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage* (Svetovne ocene sodobnega suženjstva: prisilno delo in prisilne poroke).

([36]) MOD, *Hard to see, harder to count* (Težko opaziti, še težje prešteti), str. 3.

([37]) Druge najhujše oblike dela otrok, opredeljene v Konvenciji MOD št. 182, kot so prostitucija in nezakonite dejavnosti za proizvodnjo prepovedanih drog ter trgovino z njimi, niso zajete na področje uporabe te uredbe, če niso povezane z izdelavo proizvodov.

3.4 **Kazalniki tveganja za ugotavljanje prisilnega dela**

Med pogoste okoliščine ali kazalnike prisilnega dela spadajo: (a) prisilno rekrutiranje; (b) zavajanje; (c) izkoriščanje zadolženosti; (d) nevarni ali ponižujoči delovni pogoji; (e) obremenjujoč delovni čas ali urnik dela; (f) ponižujoče življenjske razmere, povezane z delom; (g) zlorabljajoče dodatne obveznosti; (h) fizično ali spolno nasilje; (i) zloraba osamitve; (j) omejitve gibanja delavcev; (k) zadrževanje gotovine, premoženja ali osebnih dokumentov; (l) zadrževanje plač; (m) grožnje ali ustrahovanje in (n) zloraba ranljivosti.

Med pogoste strukturne kazalnike, ki so relevantni za prisilno delo, ki ga nalaga država, spadajo: (a) odvzem prostosti in pridržanje; (b) manipuliranje z razmerami v zaporu; (c) denarna kazen, ki jo naloži država; (d) odvzem ali odrekanje državnih storitev, pravnega statusa in socialnih pravic; (e) razlastitev ali odvzem premoženja, zemljišč, stanovanj ali proizvodnih sredstev; (f) sankcije na področju zaposlovanja, ki jih naloži država ali državna podjetja; (g) zakonska prepoved prekinitve delovnega razmerja; (h) nadzorovanje in spremljanje socialnih kazalnikov; (i) psihološka prisila in ideološki pritisk, ki ju povzroča država, in (j) kolektivne kazni in kazni za tretje osebe.

Opredelitve in podrobna pojasnila kazalnikov ter oblik neprostovoljnega dela in prisile so na voljo v smernicah MOD o kazalnikih prisilnega dela ([38]).

4. **PREISKOVALNI POSTOPEK**

4.1 **Preiskovanje morebitnih kršitev prepovedi prisilnega dela**

Gospodarski subjekti ne smejo dajati proizvodov na trg EU niti jih uvažati ali izvažati, če so proizvedeni s prisilnim delom. Ta obveznost obstaja ne glede na to, ali se preiskava začne ali ne. Za zagotovitev spoštovanja prepovedi lahko pristojni organi začnejo preiskave, ki privedejo do formalne odločbe o prepovedi proizvoda na trgu EU.

Vsaka odločba o prepovedi proizvoda na trgu se lahko sprejme šele po temeljiti preiskavi, ki jo izvede vodilni pristojni organ ([39]). Tak organ je bodisi (i) Komisija, kadar domnevno prisilno delo poteka zunaj EU, bodisi (ii) pristojni organ države članice, kadar poteka na njenem ozemlju ([40]).

V celotnem preiskovalnem postopku in pri sprejemanju odločb morajo vodilni pristojni organi ravnati v skladu s pravom EU, vključno z načelom sorazmernosti: vsi ukrepi in dejanja morajo biti ustrezni in potrebni za doseganje njihovega cilja ter gospodarskim subjektom ne smejo nalagati pretiranega bremena.

4.2 **Obseg preiskovalnega postopka**

Namen preiskav v skladu z Uredbo je (i) ugotoviti, ali je kršen člen 3 (tj. prepoved proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom), in (ii) določiti, katere ukrepe je treba naložiti ([41]).

Da bi vodilni pristojni organ ugotovil kršitev prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, mora hkrati preiskati, (i) ali je bilo pri proizvodnji proizvodov, ki se ocenjujejo, uporabljeno prisilno delo v skladu z opredelitvami MOD in kazalniki prisilnega dela in (ii) ali so gospodarski subjekti dali proizvode na trg EU ali jih izvozili iz EU.

Preiskovalni postopek se osredotoča na proizvode, za katere se domneva, da so bili proizvedeni s prisilnim delom, in na uporabo prisilnega dela pri njihovem izkopavanju, pridobivanju, proizvodnji ali izdelavi, ne pa na celotno poslovanje gospodarskega subjekta.

Preiskave se lahko nanašajo na dele, komponente ali celotne proizvode, vmesne ali končne proizvode, serije proizvodov ali kategorije proizvodov iste vrste ali proizvode iz določene tovarne ali obrata ([42]). V nekaterih okoliščinah, kadar dokazi kažejo na sistemsko ali razširjeno uporabo prisilnega dela, tudi v primerih domnevnega prisilnega dela, ki ga nalaga država, se lahko obseg preiskave razširi tako, da vključuje dodatne proizvode ali kategorije proizvodov določenih dobaviteljev in/ali z določenih geografskih območij.

([38]) MOD (2025), *ILO indicators of forced labour* (Kazalniki prisilnega dela MOD). Glej tudi MOD (2024), *Hard to see, harder to count* (Težko opaziti, še težje prešteti).
([39]) Člen 2(17) uredbe o prisilnem delu.
([40]) Člen 15 uredbe o prisilnem delu.
([41]) Člen 20(4) uredbe o prisilnem delu.
([42]) Člen 2(6) in (7) uredbe o prisilnem delu.

Slika 1

Pregled preiskovalnega postopka, sprejemanja odločb in izvrševanja

4.3 Pristop na podlagi tveganja za prednostno razvrščanje in ciljno usmerjanje preiskav

Uredba določa pristop na podlagi tveganja ([43]), ki vodilnim pristojnim organom omogoča, da opredelijo proizvode (oddelek 4.3.1) in gospodarske subjekte (oddelek 4.3.2), ki bi morali biti predmet preiskav, ter da primere prednostno razvrstijo v začetni in predhodni fazi preiskovalnega postopka. To prednostno razvrščanje zagotavlja učinkovito uporabo omejenih virov za izvrševanje s tem, da se prizadevanja osredotočajo na primere, v katerih sta tveganje in morebitni učinek kršitev prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, največja ter v katerih bo ukrepanje verjetno najučinkovitejše.

4.3.1 *Merila za opredelitev proizvodov in prednostno razvrščanje zadev za preiskavo*

Za določitev skupnega tveganja kršitve prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, za vsako ustrezno skupino proizvodov in s tem za določitev prednostnega razvrščanja primerov je treba skupaj oceniti tri merila ([44]).

— **Obseg in resnost domnevnega prisilnega dela, vključno s prisilnim delom, ki ga nalaga država**

Večja kot sta obseg in resnost domnevnega prisilnega dela, višja je raven tveganja in višja je prioriteta, s katero bi bilo treba obravnavati primer. Vodilni pristojni organi morajo obseg in resnost preučiti glede na proizvod ter, kadar je ustrezno, v povezavi z regijo/državo, v kateri je proizveden.

Šteje se lahko, da so prakse prisilnega dela večjega obsega, kadar prizadenejo večje število ljudi, tako glede na skupno število kot glede na razširjenost.

Čeprav je mogoče vse primere prisilnega dela šteti za resne, se lahko nekateri primeri štejejo za posebno resne na podlagi elementov, kot so: (a) število prisotnih kazalnikov prisilnega dela, (b) težavnost ali nezmožnost odprave stanja, (c) dolgotrajnost praks prisilnega dela ali njihovo ponavljanje ali (d) sistemska narava domnevnega prisilnega dela, kot je vključenost same države v nalaganje prisilnega dela ali njeno sodelovanje pri njem.

([43]) Člen 14 uredbe o prisilnem delu. Izraza „pristop na podlagi tveganja“, ki usmerja vodilne pristojne organe pri prednostnem razvrščanju primerov prisilnega dela, se v teh smernicah ne sme zamenjevati z izrazom „pristop na podlagi tveganja“ iz Direktive (EU) 2024/1760 o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti, ki se nanaša na to, kako podjetja prednostno določijo področja, na katera osredotočijo svoja prizadevanja v okviru skrbnega pregleda.

([44]) Člen 14(2) uredbe o prisilnem delu.

Prisilno delo, ki ga nalaga država, je verjetno obsežno in resno, saj običajno prizadene veliko število ljudi ter vključuje strukturne ali sistemske prakse prisilnega dela, naložene z izvrševanjem državne oblasti.

— **Količina ali obseg proizvodov, ki so dani na trg EU ali so na njem dostopni**

Večja kot je količina ali obseg zadevnih proizvodov, ki so dani na trg EU, dostopni na njem ali se izvažajo z njega, višja je prioriteta, s katero bi bilo treba primer obravnavati, saj je več podjetij in potrošnikov v EU izpostavljenih proizvodom, pri katerih obstaja tveganje prisilnega dela.

Glede na razpoložljivost podatkov je treba pri oceni količine ali obsega zadevnih proizvodov upoštevati naslednje vidike: (i) fizično količino ali obseg in (ii) denarno vrednost ali obseg prodaje.

— **Delež dela proizvoda, za katerega se domneva, da je bil proizveden s prisilnim delom, v končnem proizvodu**

Večji kot je delež dela ali komponente, za katerega se domneva, da je bil proizveden s prisilnim delom, v končnem proizvodu in njegovi dobavni verigi, višja je prioriteta, s katero je treba primer obravnavati. Delež je treba razumeti z vidika fizičnega, funkcionalnega ali ekonomskega pomena zadevnega dela ali komponente glede na končni proizvod.

4.3.2 *Opredelitev gospodarskih subjektov za faze preiskave*

Pri preiskovanju domnevnih kršitev prepovedi prisilnega dela mora vodilni pristojni organ odločiti ne le, katerim proizvodom dati prednost, temveč tudi, na katere gospodarske subjekte se osredotočiti ([45]). Pri tem je treba upoštevati naslednje elemente:

— **Bližina domnevnemu prisilnemu delu in vzvod**

Pristojni organi morajo upoštevati, kateri gospodarski subjekti so najbližje stopnjam vrednostne verige, na katerih obstaja sum prisilnega dela. Taki gospodarski subjekti so običajno dobavitelji, proizvajalci, predelovalci višje v dobavni verigi ali vmesni dobavitelji, ki imajo pogodbeni ali operativni nadzor nad zadevno fazo proizvodnje. Vendar v zadevah prisilnega dela zunaj EU taki gospodarski subjekti morda niso jasno povezani s trgom EU, zato bodo uvozniki za pristojne organe verjetno ključni gospodarski subjekti, na katere se bodo osredotočili. Uredba vključuje tudi gospodarske subjekte nižje v verigi, vključno z distributerji, ki poslujejo v EU.

Poleg bližine morajo pristojni organi upoštevati tudi, kateri gospodarski subjekti imajo največji vzvod za preprečevanje, blažitev in odpravo prisilnega dela. To vključuje zlasti upoštevanje njihove zmožnosti, da dosežejo spremembe v poslovanju ali praksah drugega subjekta, ki prispevajo k tveganju prisilnega dela ([46]).

— **Velikost in ekonomski viri gospodarskih subjektov**

Pristojni organi morajo upoštevati tudi velikost in ekonomske vire gospodarskih subjektov, na katere se nameravajo osredotočiti, hkrati pa tudi tveganje izogibanja z oddajanjem dela manjšim podjetjem v zunanje izvajanje. Večja podjetja imajo običajno več strokovnega znanja in virov za zagotavljanje skladnosti kot mala in srednja podjetja (MSP).

— **Kompleksnost dobavne verige**

Čeprav to ni element za določitev, na katere gospodarske subjekte se osredotočiti, bi morali pristojni organi upoštevati, da večja kompleksnost dobavne verige na splošno zmanjšuje preglednost, odgovornost in sledljivost tveganj prisilnega dela. Kompleksne dobavne verige vključujejo proizvode, ki prehajajo skozi več faz proizvodnje, preoblikovanja in predelave ter/ali tranzita in pretovarjanja, pogosto v več jurisdikcijah in regijah ter z veliko udeleženci v večstopenjskih čezmejnih dobavnih mrežah. Ker se prisilno delo lahko pojavi na številnih točkah v takih dobavnih verigah ali mrežah, pristojni organi za njegovo odkrivanje morda potrebujejo obsežnejšo analizo.

([45]) Člen 14(4) uredbe o prisilnem delu.
([46]) Glej opredelitev pojma „vzvod“ v oddelku 4.3.2.

4.4 **Ocenjevanje informacij**

4.4.1 *Zbiranje in ocenjevanje razpoložljivih informacij*

Prvi korak v preiskovalnem postopku je, da vodilni pristojni organ zbere in oceni vse ustrezne, dejanske in preverljive informacije, da ugotovi, ali obstaja verjetnost kršitve prepovedi prisilnega dela ([47]). Pri tem mora uporabiti tudi merila pristopa na podlagi tveganja (oddelek 4.3).

4.4.2 *Ustrezni viri informacij*

Vodilni pristojni organi lahko upoštevajo številne vire in vrste informacij, med drugim:

— informacije, predložene prek enotne točke za predložitev informacij (oddelek 7 o predložitvi informacij),

— informacije v podatkovni zbirki o tveganjih prisilnega dela ([48]), ki kažejo na tveganja v zvezi s proizvodi in geografskimi območji,

— kazalnike tveganja za prisilno delo ([49]), vključno s tem, kako jih prepoznati (oddelek 3.4),

— informacijski in komunikacijski sistem za nadzor trga (ICSMS) – modul o prisilnem delu ([50]), ki na primer vključuje prejšnje odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi in informacije, ki so si jih Komisija in pristojni organi držav članic izmenjali v okviru prejšnjih preiskav,

— informacije drugih organov, npr. nacionalnih inšpektoratov za delo, organov za varnost in zdravje pri delu, fiskalnih in davčnih organov, pravosodnih organov in organov, pristojnih za preiskovanje kaznivih dejanj trgovine z ljudmi,

— informacije deležnikov, npr. organizacij civilne družbe, lokalnih skupnosti, aktivistov za pravice delavcev, sindikatov in predstavnikov delavcev, posameznih delavcev in domnevnih žrtev,

— informacije, ki so jih Komisija in pristojni organi zbrali na lastno pobudo, tudi na podlagi analiz in študij, preiskav v okviru drugih pravnih okvirov EU, teoretičnih raziskav, orodij za sledljivost dobavne verige in drugih ustreznih orodij.

4.5 **Predhodna faza preiskav**

Če začetna ocena vodilnega pristojnega organa kaže na verjetnost kršitve prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, lahko začne predhodno fazo preiskave, pri čemer upošteva merila pristopa na podlagi tveganja, pojasnjena v oddelku 4.3.

Cilj predhodne faze je zbrati več informacij od gospodarskih subjektov in drugih akterjev, da lahko vodilni pristojni organi ugotovijo, ali obstaja „utemeljen pomislek“, da je bila prepoved proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, kršena.

4.5.1 *Zahtevanje informacij od gospodarskih subjektov*

4.5.1.1 Primer, ko se zahteva predložitev informacij

V predhodni fazi lahko vodilni pristojni organ od gospodarskih subjektov, ki jih ocenjuje, zahteva informacije o ukrepih za preprečevanje, blažitev in odpravo tveganj prisilnega dela pri njihovem poslovanju. Vodilni pristojni organ mora pri zahtevanju informacij upoštevati (i) velikost in vire gospodarskega subjekta ter do katerih informacij lahko ta razumno dostopa in (ii) katere informacije so gospodarski subjekti organom morda že predložili in jih zato ne bi bilo treba znova zahtevati (načelo „samo enkrat“). Glej oddelek 4.7 glede informacij, ki jih morajo gospodarski subjekti predložiti na zahtevo. Ta faza gospodarskim subjektom omogoča, da predložijo ustrezne informacije in po potrebi svoja stališča o tem, (i) kako obravnavajo tveganja prisilnega dela v svojih dobavnih verigah v zvezi s proizvodi, ki se ocenjujejo, ali (ii) zakaj pomisleki vodilnega pristojnega organa niso relevantni za njihove proizvode. Navedene informacije in stališča mora vodilni pristojni organ skrbno in objektivno oceniti.

([47]) Člen 14(3) uredbe o prisilnem delu.
([48]) Člen 8 uredbe o prisilnem delu.
([49]) Člen 11, točka (e), uredbe o prisilnem delu.
([50]) Člen 7(1) uredbe o prisilnem delu.

Vodilni pristojni organi morajo upoštevati tudi, da je skrbni pregled v dobavni verigi sicer koristen pristop, s katerim lahko gospodarski subjekti dokažejo, da proizvodi, ki se ocenjujejo, niso bili proizvedeni s prisilnim delom ([51]), vendar Uredba ne nalaga nobenih obveznosti skrbnega pregleda, ter da so lahko učinkoviti tudi drugi pristopi, kot so sledljivost proizvodov, odgovorne nabavne prakse, certifikacijske sheme in spremljanje, ki ga vodijo delavci.

Dokumentacija, ki izhaja iz prizadevanj gospodarskega subjekta v zvezi s skrbnim pregledom ali iz drugih pristopov, se lahko vodilnemu pristojnemu organu predloži v različnih fazah preiskave.

Brez poseganja v člen 16 Uredbe lahko Komisija, kadar deluje kot vodilni pristojni organ ([52]), od gospodarskega subjekta neposredno zahteva informacije, ne da bi zaprosila za pomoč nacionalni pristojni organ države članice, v kateri ima gospodarski subjekt sedež.

4.5.1.2 Primer, ko se ne zahteva predložitev informacij

Čeprav mora vodilni pristojni organ gospodarskim subjektom načeloma poslati zahtevo za informacije, tega ne stori, kadar meni, da bi taka zahteva lahko ogrozila rezultat njegove ocene ([53]). To bi lahko veljalo zlasti v naslednjih primerih:

— kadar obstaja veliko tveganje, da bodo dokazi izginili, če se z gospodarskim subjektom vzpostavi v stik,

— kadar bi lahko bila ogrožena vzporedna kazenska preiskava,

— kadar bi lahko bile morebitne žrtve prisilnega dela ali vložnik izpostavljeni tveganju povračilnih ukrepov.

Pri tej odločitvi mora vodilni pristojni organ pretehtati učinkovitost postopka, pravico gospodarskega subjekta do izjave, potrebo po zagotovitvi zaščite prič in morebitnih žrtev prisilnega dela ter posebnosti primera. Če se ne vzpostavi stik z gospodarskim subjektom in se nato začne preiskava, je treba gospodarskemu subjektu v fazi preiskave omogočiti predložitev informacij, s čimer se zagotovi spoštovanje njegove pravice do obrambe ([54]).

4.5.1.3 Nesodelovanje gospodarskih subjektov ali javnih organov

Kadar se z gospodarskim subjektom ne vzpostavi stik, ker bi zahteva za informacije lahko ogrozila oceno, ali kadar gospodarski subjekt (ali javni organ) ne sodeluje (oddelek 4.5.1.3), to pomeni, da vodilni pristojni organ ne bo mogel upoštevati njegovih stališč. V takih primerih mora vodilni pristojni organ na podlagi vseh drugih razpoložljivih ustreznih dejstev ugotoviti, ali obstajajo utemeljeni pomisleki ([55]).

To vključuje vse druge dokaze, zbrane med začetno oceno organa in med predhodno fazo preiskav, vključno s teoretičnimi preiskavami in dokazi drugih deležnikov. Nesodelovanje načeloma pomeni relevanten dokaz (oddelek 4.8.1.1).

4.5.2 *Zahtevanje informacij od „drugih dobaviteljev proizvodov“, drugih deležnikov in nadaljnje ugotavljanje dejstev*

Vodilni pristojni organ lahko po potrebi zahteva informacije tudi od „drugih dobaviteljev proizvodov“ ([56]). To vključuje proizvajalce proizvodov, ki so višje v dobavni verigi in so bili morda vpleteni v domnevno prisilno delo ali imajo morda informacije o dobaviteljih ali proizvajalcih, ki naj bi bili vpleteni v prisilno delo, vendar nimajo neposredne povezave s trgom EU.

([51]) Glej oddelek 6 teh smernic.
([52]) Člen 15(1) uredbe o prisilnem delu.
([53]) Člen 17(1) uredbe o prisilnem delu.
([54]) Člena 41 in 48 Listine.
([55]) Člen 17(4) uredbe o prisilnem delu.
([56]) Člen 17(1) uredbe o prisilnem delu.

Vodilni pristojni organ lahko zahteva informacije tudi od drugih ustreznih deležnikov ([57]), kot so vložniki, prizadeti delavci, sindikati, podjetja, vključena v logistiko proizvodov, ki se ocenjujejo, drugi javni organi (npr. organi, pristojni za pregon kaznivih dejanj trgovine z ljudmi), in skupnosti, ki zastopajo prizadete skupine žrtev.

Vodilni pristojni organ mora uporabiti ustrezne zaščitne ukrepe za varovanje zaupnosti in varnosti deležnikov, s katerimi vzpostavi v stik, vključno z identiteto prizadetih delavcev in morebitnih žrtev prisilnega dela. Kadar je to mogoče, bi moral morebitne žrtve napotiti na ustrezne nacionalne organe (npr. nacionalne mehanizme za napotitev, vzpostavljene na podlagi zakonodaje o boju proti trgovini z ljudmi (oddelek 4.10.1)).

4.5.3 *Ocena in zaključek predhodne faze preiskave*

4.5.3.1 Sklep o utemeljenem pomisleku

Vodilni pristojni organ mora na podlagi vseh zbranih informacij ugotoviti, ali obstaja „utemeljen pomislek“, da so gospodarski subjekti, ki se ocenjujejo, kršili prepoved proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, in ali je treba zato začeti preiskavo ([58]).

Vodilni pristojni organ sprejme sklep v 30 delovnih dneh od datuma prejema informacij od gospodarskih subjektov, ki se ocenjujejo ([59]). Če je bil vzpostavljen v stik z več gospodarskimi subjekti, ta 30-dnevni rok začne teči dan po datumu prejema odgovorov vseh gospodarskih subjektov, s katerimi je bil vzpostavljen stik.

„Utemeljen pomislek“ pomeni razumen pokazatelj na podlagi objektivnih, stvarnih in preverljivih informacij, da Komisija ali pristojni organi sumijo, da je verjetno, da so bili proizvodi proizvedeni s prisilnim delom ([60]). Objektivne in preverljive informacije so informacije, ki so podprte z dokazi in temeljijo na zanesljivih virih. Za ustrezne vrste dokazov glej oddelek 4.8.1.1.

Da bi se zaščitila zaupnost morebitnih kazenskih postopkov, bi moral vodilni pristojni organ države članice, ki želi začeti formalno preiskavo, ko je ugotovljen utemeljen pomislek, najprej vzpostaviti stik z organi, pristojnimi za preiskovanje kaznivih dejanj trgovine z ljudmi (oddelek 4.10.2), da bi uskladil časovni potek in ocenil morebitni učinek take preiskave na tekoče kazenske postopke. Preiskave in odločitve v skladu z Uredbo niso pogojene s kazensko preiskavo.

4.5.3.2 Sklep o neobstoja utemeljenega pomisleka in možnost, da gospodarski subjekti odpravijo pomisleke

Če ob upoštevanju vseh zbranih informacij pomisleki vodilnega pristojnega organa ne pomenijo utemeljenega pomisleka, da je prišlo do kršitve prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, ali če so bili razlogi za tak pomislek odpravljeni, vodilni pristojni organ ne sme začeti preiskave in mora o tem ustrezno obvestiti gospodarski subjekt ([61]). Kadar gospodarski subjekt v 30-dnevnem roku dokaže, da izvaja ustrezne ukrepe za odpravo prisilnega dela, se lahko vodilni pristojni organ odloči, da zadevnim gospodarskim subjektom odobri razumen rok, da dokončajo take ukrepe in odpravijo prisilno delo, pri čemer med drugim upošteva zapletenost postopka, izvedljivost odprave prisilnega dela, število vključenih deležnikov ter velikost in vire zadevnih gospodarskih subjektov ([62]).

Vodilni pristojni organ mora po izteku tega razumnega roka ugotoviti, ali so bili doseženi cilji ukrepov in ali torej dejansko obstaja utemeljen pomislek.

V nekaterih primerih odprava tveganj prisilnega dela v kratkem času morda ni realno izvedljiva. To še zlasti velja za večino zadev prisilnega dela, ki ga nalaga država, saj ima gospodarski subjekt omejene možnosti za odpravo državnih politik, ki ga podpirajo. V takih primerih je lahko odgovorno prenehanje poslovnih odnosov edino razpoložljivo sredstvo za odpravo prisilnega dela v proizvodnem procesu (oddelek 6.4.3).

([57]) Člen 17(1) uredbe o prisilnem delu.
([58]) Člen 17(3) uredbe o prisilnem delu.
([59]) Člen 17(3) uredbe o prisilnem delu.
([60]) Člen 2(16) uredbe o prisilnem delu.
([61]) Člen 17(5) uredbe o prisilnem delu.
([62]) Uvodna izjava 44 uredbe o prisilnem delu.

4.6 **Preiskava**

Če vodilni pristojni organ meni, da obstaja „utemeljen pomislek“, da so gospodarski subjekti, ki se ocenjujejo, kršili prepoved proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, mora začeti preiskavo ([63]).

Vodilni pristojni organ mora preiskovanim gospodarskim subjektom zagotoviti ustrezne informacije o preiskovalnem postopku in morebitnih posledicah preiskave (oddelek 4.6.1). V tej fazi ima vodilni pristojni organ pooblastilo za zbiranje dodatnih informacij, pomembnih za njegovo oceno, v izjemnih primerih tudi z inšpekcijskimi pregledi na terenu (oddelek 4.6.3).

Preiskave v skladu z Uredbo ne posegajo v morebitne kazenske postopke v skladu z zakonodajo EU ali nacionalno zakonodajo o boju proti trgovini z ljudmi.

4.6.1 *Pravica gospodarskega subjekta do obveščenosti in izjave*

Ko se vodilni pristojni organ odloči začeti preiskavo, mora gospodarskemu subjektu v treh delovnih dneh predložiti informacije o:

— začetku preiskave in morebitnih posledicah ([64]), vključno s posledicami nesodelovanja ter morebitnimi odredbami o prepovedi in odstranitvi;

— proizvodih ali delih proizvodov, ki so predmet preiskave, in druge ustrezne informacije, kot so informacije o zadevnih proizvodnih obratih. Če se v poznejši fazi preiskave dodajo dodatni proizvodi, bi bilo treba gospodarski subjekt o tem ustrezno obvestiti in mu dati na voljo dovolj časa za odgovor na navedbe v zvezi s temi dodatnimi proizvodi;

— razlogih za preiskavo, razen če bi sporočanje teh informacij lahko ogrozilo izid, na primer zaradi tveganja izginotja dokazov ali tveganja za morebitne žrtve. Pri navedbi razlogov je treba zaščititi zaupnost in varnost deležnikov;

— pravici gospodarskega subjekta, da v določenem roku predloži pripombe, vključno z vsemi ustreznimi informacijami, ki niso bile predložene v predhodni fazi, ali informacijami o novejših ukrepih za odpravo prisilnega dela v zvezi s proizvodi, ki so predmet preiskave. Pravica gospodarskega subjekta do izjave je ključni vidik preiskave ([65]).

4.6.2 *Zahtevanje informacij od gospodarskih subjektov*

Tako kot v predhodni fazi lahko vodilni pristojni organ od preiskovanih gospodarskih subjektov zahteva informacije tudi med formalno preiskavo (glej oddelka 4.5.1 in 4.7). Okvirni seznam takih informacij je na voljo v oddelku 4.7.

Vodilni pristojni organ mora za predložitev zahtevanih informacij določiti rok, ki ne sme biti krajši od 30 delovnih dni in daljši od 60 delovnih dni Gospodarski subjekti lahko zaprosijo za podaljšanje, če zanj navedejo utemeljen razlog. Vodilni pristojni organ mora tako prošnjo za podaljšanje ustrezno oceniti, pri čemer upošteva okoliščine primera, vključno z velikostjo in ekonomskimi viri zadevnega gospodarskega subjekta, na primer ali je gospodarski subjekt MSP ([66]).

4.6.3 *Vzpostavitev stika z drugimi ustreznimi deležniki in inšpekcijski pregledi na terenu*

Tako kot v predhodni fazi lahko vodilni pristojni organ med preiskavo zbira informacije tudi od drugih zadevnih deležnikov (glej oddelke ([67]).

Vodilni pristojni organ lahko izvede inšpekcijske preglede na terenu ([68]), da potrdi ali ovrže že zbrane dokaze ter zbere dodatne dokaze. Taki dokazi so lahko obremenilni ali razbremenilni.

([63]) Člen 18 uredbe o prisilnem delu.
([64]) Člen 18(1) uredbe o prisilnem delu.
([65]) Člen 16(2) in uvodna izjava 68 uredbe o prisilnem delu.
([66]) Člen 18(4) uredbe o prisilnem delu.
([67]) Člen 18(5) uredbe o prisilnem delu.
([68]) Člen 19 uredbe o prisilnem delu.

4.6.3.1 Inšpekcijski pregledi, ki jih izvajajo pristojni organi v EU

Vodilni pristojni organi držav članic lahko v predhodni fazi ali med formalno preiskavo na svojem ozemlju izvedejo inšpekcijske preglede, kadar menijo, da so ti potrebni in sorazmerni, v skladu s pravom EU in svojo nacionalno zakonodajo. Za sodelovanje lahko zaprosijo tudi druge nacionalne organe, kot so organi za delo, zdravje ali davčni organi. Glede na nacionalni zakonodajni okvir in ustrezna sodna pooblastila lahko to vključuje možnost izvedbe nenapovedanih inšpekcijskih pregledov poslovnih prostorov ter kopiranja ali zasega dokumentov.

Vodilni pristojni organi morajo sodelovati z drugimi organi iste države članice, ki preiskujejo podobne zadeve (npr. z inšpektorati za delo in organi kazenskega pregona v okviru uporabe evropske ali nacionalne zakonodaje o boju proti trgovini z ljudmi). To velja zlasti, kadar so drugi organi v tem okviru morda izvedli nenapovedane preglede v poslovnih prostorih gospodarskih subjektov.

4.6.3.2 Inšpekcijski pregledi, ki jih izvaja Komisija zunaj EU

Komisija lahko kot vodilni pristojni organ v zadevah prisilnega dela zunaj EU v izjemnih primerih ob soglasju zadevnih gospodarskih subjektov in vlad zadevnih držav nečlanic EU izvede vsa potrebna preverjanja in inšpekcijske preglede ([69]). Zavrnitev soglasja se lahko glede na dejanske in pravne okoliščine primera obravnava kot nesodelovanje.

4.6.4 *Zaupnost preiskav*

Vse nejavne informacije, zbrane med preiskovalnim postopkom, se lahko uporabljajo le za namene izvajanja Uredbe, razen če ni v pravu EU ali nacionalnem pravu, skladnem s pravom EU, določeno drugače ([70]). Na primer, če se odkrije domnevno kaznivo ravnanje, je treba o tem obvestiti organe kazenskega pregona ali pravosodne organe.

Informacije, ki so v kateri koli fazi preiskovalnega postopka pridobljene od gospodarskih subjektov in drugih deležnikov, vključno z njihovo identiteto, je treba obravnavati kot zaupne, razen če ne navedejo drugače. To pomeni, da Komisija in pristojni organi teh informacij načeloma ne smejo razkriti tretjim osebam ali jim omogočiti dostopa do njih. S tem se zaščitijo žrtve, vložniki, žvižgači, poslovne skrivnosti in drugi občutljivi podatki. Pristojne organe se spodbuja, da zaprosijo za nasvet druge javne organe in agencije, ki imajo izkušnje z dobrimi praksami za varno in zaupno hrambo teh podatkov.

Vendar se lahko pri gospodarskih subjektih, za katere je bila sprejeta odločba o ugotovitvi kršitve prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, v sklepu razkrijeta njihova identiteta ter identiteta vpletenih dobaviteljev proizvodov in proizvajalcev, če je to potrebno za identifikacijo prepovedanega proizvoda ([71]).

4.6.5 *Rezultat preiskave* ([72])

Po formalnem začetku preiskave mora vodilni pristojni organ ugotoviti, ali je bila prepoved proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, kršena ali ne. Zato mora bodisi sprejeti odločbo o ugotovitvi kršitve prepovedi (oddelek 4.8) bodisi zaključiti preiskavo v „razumnem roku“, ki načeloma ne bi smel biti daljši od devetih mesecev od dneva, ko je začel preiskavo.

Če vodilni pristojni organ ne more ugotoviti kršitve prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, mora preiskavo zaključiti in o tem ustrezno obvestiti gospodarske subjekte. O tem mora prek sistema ICSMS – modula o prisilnem delu obvestiti tudi druge pristojne organe in, kadar je ustrezno, Komisijo. Zaključek preiskave ne izključuje začetka nove preiskave v zvezi z istimi proizvodi in gospodarskimi subjekti, če se pojavijo nove informacije, ter ne posega v tekoče ali prihodnje kazenske preiskave v isti zadevi.

([69]) Člen 19(3) uredbe o prisilnem delu.
([70]) Člen 32(1) in (2) uredbe o prisilnem delu.
([71]) Člen 20 in člen 22(1), točka (c), uredbe o prisilnem delu.
([72]) Člen 20 uredbe o prisilnem delu.

4.7 **Sodelovanje gospodarskih subjektov s pristojnimi organi in informacije, ki se lahko zahtevajo**

Vodilni pristojni organ lahko v kateri koli fazi preiskovalnega postopka zahteva informacije od gospodarskih subjektov, ki omogočajo dostopnost proizvodov, ki se ocenjujejo, na trgu EU, in, kadar je ustrezno, od dobaviteljev proizvodov s sedežem zunaj EU ([73]). To lahko vključuje informacije: (a) o njihovih ukrepih za odkrivanje, preprečevanje, blažitev ali odpravo tveganj prisilnega dela ali popravo škode zaradi njih pri njihovem poslovanju in v dobavnih verigah v zvezi z zadevnimi proizvodi; (b) o delovnih pogojih na lokaciji domnevnega prisilnega dela, kjer so bili proizvodi proizvedeni ali od koder izvirajo, in (c) o ocenjevanih proizvodih.

Gospodarski subjekti morajo v celoti sodelovati v preiskovalnem postopku. To pomeni: (a) konstruktivno sodelovanje v preiskavi; (b) predložitev vseh zahtevanih informacij; (c) zagotovitev, da so predložene informacije točne, smiselne, relevantne in popolne, ter (d) predložitev informacij do določenega roka. To ni le pravna obveznost, temveč tudi najboljši način za odpravo pomislekov vodilnega pristojnega organa in s tem za preprečitev začetka preiskave ali ugotovitve v preiskavi, da je prišlo do kršitve prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom. Nesodelovanje (oddelek 4.8.2.14.8.2.1) bo imelo negativne posledice za preiskovane gospodarske subjekte.

Če pri zbiranju zahtevanih informacij prihaja do neizogibnih zamud ali nepremostljivih težav, morajo gospodarski subjekti o tem čim prej pred iztekom rokov proaktivno obvestiti vodilni pristojni organ. Če so ocenjevani gospodarski subjekti MSP, lahko pri nacionalni kontaktni točki v ustrezni državi članici zaprosijo za podporo glede načina sodelovanja z vodilnim pristojnim organom.

Za zagotovitev učinkovite komunikacije z vodilnimi pristojnimi organi se gospodarske subjekte spodbuja, da v svojem podjetju določijo posebno kontaktno osebo ali oddelek, ki bo skrbel za to komunikacijo.

Oddelki 4.7.1, 4.7.2 in 4.7.3 vsebujejo ponazoritvene, vendar neizčrpne sezname primerov vrst informacij, ki jih vodilni pristojni organ lahko zahteva med preiskovalnim postopkom. Vodilni pristojni organ bi moral skrbno pretehtati, katere informacije naj zahteva, ob upoštevanju posebnosti primera in elementov iz oddelka 4.5.1.1. Gospodarski subjekti lahko predložijo tudi druge informacije, za katere menijo, da so primerne ali potrebne za odpravo pomislekov, da je prišlo do kršitve prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom. Informacije na seznamu niso razvrščene po pomembnosti. Čeprav mora vodilni pristojni organ predložene informacije preučiti in jih, kadar je to ustrezno, upoštevati, predložitev takih informacij ne zagotavlja razbremenitve gospodarskega subjekta ali neizdaje odločbe o prepovedi proizvoda.

4.7.1 *Primeri informacij o ukrepih gospodarskega subjekta za odkrivanje, preprečevanje, blažitev ali odpravo tveganj prisilnega dela ali popravo škode zaradi njih:*

— politike podjetij, kodeksi ravnanja, dokumenti o upravljanju in obveznosti vodstva glede nadzora,

— gradivo za usposabljanje vodstva, zaposlenih in dobaviteljev,

— politike javnega naročanja, kodeksi ravnanja dobaviteljev, pogodbene klavzule o prepovedi prisilnega dela ter postopki vključevanja in spremljanja dobaviteljev,

— sektorske ocene tveganja,

— dokumentacija, ki dokazuje vzpostavitev preventivnih ukrepov,

— dokumentacija, ki dokazuje vzpostavitev pritožbenega mehanizma,

— dokumentacija, ki dokazuje sodelovanje v večdeležniških ali panožnih certifikacijskih shemah,

— vključevanje deležnikov in imetnikov pravic ter posvetovanje z nevladnimi organizacijami, sindikati in skupnostmi,

— poročila o izvedenih postopkih skrbnega pregleda, vključno s tistimi, ki so bili izvedeni v skladu z veljavno nacionalno zakonodajo in zakonodajo EU,

— načrti popravnih ukrepov in ocene učinkovitosti,

— poročila o neodvisnih revizijah, ki so jih izvedle tretje osebe.

([73]) Člen 17(1) in (2) ter člen 18(3) uredbe o prisilnem delu.

4.7.2 *Primeri informacij o delovnih pogojih na lokaciji domnevnega prisilnega dela:*

— prepisi razgovorov z delavci in pisna pričevanja,

— socialne revizije,

— fotografije/videoposnetki delovnih pogojev in/ali nastanitvenih prostorov,

— zapiski o pogovorih ter kopije sporočil in elektronske korespondence,

— seznam delavcev, sporazumi/pogodbe o zaposlitvi, plačilne liste in finančne evidence,

— rezultati izvedenih anket (npr. anket o delovnih pogojih, ki so jih izvedli sindikati ali predstavniki delavcev),

— informacije o popravi škode, ki dokazujejo zadovoljstvo delavcev, izplačilo nadomestil ter sprejetje popravnih in preventivnih ukrepov.

4.7.3 *Primeri informacij o proizvodu, za katerega se domneva, da krši prepoved prisilnega dela* ([74])

4.7.3.1 Identifikacija proizvoda:

— informacije, zbrane z orodji za sledljivost ter na podlagi trgovinskih, carinskih in odpremnih podatkov,

— rezultati laboratorijskih testov, vključno z izotopskim testiranjem,

— opis, ime ali blagovna znamka proizvoda, posebne zahteve v skladu s pravom EU za identifikacijo proizvoda, kot so oznake HS, oznake KN, tip, referenca, model, serijska ali zaporedna številka, nameščena na proizvodu ali navedena na embalaži ali v dokumentu, priloženem proizvodu, ali edinstvena oznaka digitalnega potnega lista,

— dokazi o sledljivosti proizvoda (tj. certifikati o nadzorni verigi in podatki o sledljivosti surovin),

— dokumentacija, ki končni proizvod povezuje z virom njegovih surovin,

— kosovnice, zlasti kadar so pomembne za določitev deleža komponent ali delov proizvoda, ki bi lahko bili proizvedeni s prisilnim delom,

— potrdila o poreklu z lokacij, s katerih proizvodi izvirajo,

— količina ali obseg ter vrednost zadevnih proizvodov (npr. skupno število enot, proizvedenih, uvoženih ali danih na trg EU v zadevnem obdobju),

— informacije o zalogah ter lokacijah distribucije in skladiščenja, vključno s prodajo na daljavo, v EU.

4.7.3.2 Struktura dobavne verige in akterji:

— opis dobavne verige, ki zajema ključne faze proizvodnje, izdelave ali rudarjenja,

— seznam izdelovalcev, proizvajalcev in dobaviteljev, povezanih s ključnimi koraki proizvodnje, vključno z naslednjimi podatki za vsakega od njih: ime, trgovinsko ime ali registrirana blagovna znamka, kontaktni podatki, edinstvena identifikacijska oznaka v državi, v kateri imajo sedež, ter, kadar je na voljo, njihova registracijska in identifikacijska številka gospodarskega subjekta,

— zemljevidi dobavne verige, ki zajemajo stopnje in podstopnje ter prikazujejo neposredne in posredne dobavitelje,

— informacije o lastniških strukturah in razmerjih med dobavitelji, gospodarskim subjektom in morebitnimi tretjimi posredniki (npr. odvisna družba, skupno podjetje, neodvisni izvajalec),

— vloge vključenih subjektov, vključno s pošiljatelji in izvozniki,

— zaprisežene izjave gospodarskih subjektov, vključenih v proizvodni proces.

([74]) Člen 17(1) in člen 18(3) uredbe o prisilnem delu.

4.7.3.3 Informacije o obratih in lokacijah:

— identifikacija lokacij in obratov v ključnih fazah izkopavanja, pridobivanja, proizvodnje, izdelave ali rudarjenja (imena, naslovi, subjekti, ki jih upravljajo),

— dodatni dokazi o lokaciji, kadar so na voljo, kot so satelitski posnetki, koordinate GPS ali drugi geolokacijski podatki.

4.7.3.4 Evidence transakcij in logistike:

— nabavni nalogi,

— računi in potrdila za vse dobavitelje,

— dobavnice,

— evidence plačil,

— evidence zalog dobaviteljev in kupcev, vključno s potrdili o prevzemu na nakladalnih mestih/v skladiščih,

— odpremna in prevozna dokumentacija (manifesti, nakladnice za zračni, pomorski ali kopenski prevoz),

— evidence uvoza/izvoza.

4.7.3.5 Dokazi o proizvodnji in zmogljivosti:

— proizvodni nalogi,

— poročila o proizvodni zmogljivosti tovarn,

— dokazi o skladnosti med vhodnimi in izhodnimi količinami za izkopane, pridobljene, izdelane ali proizvedene proizvode ali proizvode, pridobljene z rudarjenjem.

4.8 **Odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi prisilnega dela**

Če vodilni pristojni organ ugotovi, da so preiskovani gospodarski subjekti kršili prepoved prisilnega dela, mora v zvezi s tem sprejeti odločbo. Odločba mora vsebovati postopkovne in vsebinske elemente, vključno s prepovedjo dajanja zadevnih izdelkov na trg EU (oddelek 4.8.3). Vse odločbe morajo biti objavljene na enotnem portalu za boj proti prisilnemu delu ([75]).

4.8.1 *Ugotavljanje kršitve prepovedi prisilnega dela*

4.8.1.1 Dokazni standard in vrsta potrebnih dokazov

Vodilni pristojni organ nosi dokazno breme za ugotovitev kršitve prepovedi prisilnega dela. V ta namen mora predložiti verodostojne dokaze, da (i) je bilo za proizvodnjo preiskovanih proizvodov uporabljeno prisilno delo in da (ii) so preiskovani gospodarski subjekti te proizvode dali na trg EU, omogočili njihovo dostopnost na njem ali jih izvozili iz EU ([76]).

Uporabljeni dokazni prag mora v skladu z Uredbo odražati upravno naravo prepovedi prisilnega dela. Zato dokazni pragovi, ki se uporabljajo v kazenskem pravu, niso ustrezno merilo.

Ugotavljanje, ali so bili proizvodi, dani na trg EU, dostopni na njem ali izvoženi z njega, je lahko zahtevno z vidika dokazovanja. Lahko je na primer težko pridobiti dokaze od neposredno prizadetih subjektov (npr. zaradi strahu pred povračilnimi ukrepi), izvesti zanesljive revizije ali pridobiti neposredne dokaze o problematičnih praksah (npr. zaradi pomanjkanja dokumentacije o plačilu delavcev ali pristojbinah za zaposlitev, ki so jih plačali delavci). Za ugotovitev kršitve prepovedi prisilnega dela je zato pogosto potrebna kombinacija različnih vrst dokazov, vključno s posrednimi in indicijskimi dokazi.

([75]) Člen 12, točka (f), uredbe o prisilnem delu.
([76]) Člen 20(1) uredbe o prisilnem delu.

Spodaj je navedenih nekaj primerov dokazov, ki se lahko upoštevajo pri ugotavljanju kršitve prepovedi prisilnega dela:

— prepisi razgovorov,

— pisna pričevanja,

— poročila in dokumenti iz obstoječih mehanizmov za pritožbe na ravni podjetij, skupnosti ali sektorjev,

— socialne revizije. To ne vključuje socialnih revizij, izvedenih v primerih, ko so delavci izpostavljeni grožnji ali pod stalnim opazovanjem in/ali nadzorom vodstva ali je dostop do proizvodnih obratov omejen, saj se takšne revizije ne štejejo za verodostojne,

— fotografije/videoposnetki delovnih pogojev in/ali nastanitvenih prostorov,

— zapiski o pogovorih ter kopije sporočil in elektronske korespondence,

— dogovori/pogodbe z zaposlenimi, obračuni plač in finančne evidence,

— dokumenti in evidence podjetja ter javne izjave,

— satelitski posnetki in geolokacija obratov,

— rezultati laboratorijskih testov, vključno z izotopskim testiranjem,

— informacije, zbrane z orodji za sledljivost ter na podlagi trgovinskih, carinskih in odpremnih podatkov,

— javna poročila, raziskave in publikacije,

— notranje študije in analize, statistični podatki,

— medijski članki,

— rezultati izvedenih anket (npr. anket o delovnih pogojih, ki so jih izvedli sindikati ali predstavniki delavcev),

— teoretične raziskave in analiza javno dostopnih virov (npr. uradne dokumentacije ali lastniške strukture ustreznih subjektov),

— evidentiranje tveganj po sektorjih,

— informacije o preiskovanem proizvodu (primere glej v oddelku 4.7.3),

— informacije o sledljivosti proizvoda (oddelek 4.7.3). Neobstoj informacij o sledljivosti ali nezmožnost njihove predložitve, kadar je bil proizvod, surovina ali komponenta morda pomešana z drugim proizvodom, pri katerem obstaja visoko tveganje prisilnega dela, lahko negativno vpliva na celovito oceno dokazov;

— dokumenti javnih organov, ki kažejo na programe prisilnega dela, ki ga nalaga država (zakonske določbe, dokumenti politike, poročila, upravna navodila ali institucionalni mandati);

— Informacije, ki kažejo na sodelovanje zadevnega gospodarskega subjekta ali dobavitelja v programih prisilnega dela, ki ga nalaga država.

4.8.1.2 Presoja dokazov v zadevah prisilnega dela, ki ga nalaga država

V zadevah prisilnega dela, ki ga nalaga država, mora vodilni pristojni organ ugotoviti, da (i) prisilno delo nalagajo državni organi, subjekti, ki delujejo v imenu državnih organov, ali organizacije s pooblastili, podobnimi pooblastilom države, na določenem geografskem območju in (ii) da je preiskovani proizvod povezan s to prakso nalaganja prisilnega dela ali s tem geografskim območjem. Uporabiti je treba kazalnike tveganja in opredelitve, specifične za prisilno delo, ki ga nalaga država ([77]). Seznam iz oddelka 4.8.1.1 je še vedno aktualen, vendar je treba verodostojnost nekaterih vrst dokazov skrbno presoditi ob upoštevanju sistemske prisile in nepreglednosti pri prisilnem delu, ki ga nalaga država. Socialne revizije, izvedene na geografskih območjih, na katerih poteka prisilno delo, ki ga nalaga država, se na primer ne bi smele šteti za verodostojne dokaze, če se ne izvajajo brez neomejenega dostopa do zadevnih obratov in če delavci nimajo možnosti svobodnega izražanja brez nadzora.

Poleg tega je zaradi njegove sistemske narave malo verjetno, da bi se prisilno delo, ki ga nalaga država, pojavljalo zgolj v posameznih primerih na določenem geografskem območju. Zato bodo dokazi o prisilnem delu, ki ga nalaga država, na določenem geografskem območju, zbrani za primer, v katerem je vodilni pristojni organ ugotovil kršitev prepovedi prisilnega dela, zelo pomembni tudi v drugih primerih, ki zadevajo isto regijo.

4.8.2 *Ugotavljanje kršitve v primeru nesodelovanja*

Če gospodarski subjekt ali javni organ ne sodeluje v preiskavi in s tem vodilnemu pristojnemu organu prepreči, da bi od njega pridobil dejanske ali druge dokaze, mora vodilni pristojni organ ugotoviti kršitev prepovedi prisilnega dela na podlagi vseh drugih razpoložljivih dejstev ([78]). Namen te določbe je zagotoviti, da se lahko Uredba še vedno učinkovito uporablja tudi, kadar gospodarski subjekti ali javni organi ne sodelujejo. Spodaj so navedeni primeri nesodelovanja ([79]):

— zavrnitev predložitve zahtevanih informacij brez ustrezne utemeljitve,

— nepredložitev zahtevanih informacij v predpisanem roku brez ustrezne utemeljitve,

— predložitev nepopolnih, zavajajočih ali nepravilnih informacij ali velike količine nerelevantnih informacij z namenom onemogočanja preiskave,

— kakršna koli druga dejanja gospodarskega subjekta ali javnega organa, ki ovirajo preiskavo, tudi kadar je med preiskovalnim postopkom ugotovljeno tveganje prisilnega dela, ki ga nalaga država. To velja tudi za inšpekcijske preglede na terenu.

Pri presoji nesodelovanja je treba posebno pozornost nameniti velikosti in virom gospodarskih subjektov ter njihovi sposobnosti, da predložijo vse zahtevane informacije.

4.8.2.1 Dokazni standardi v primerih nesodelovanja

V primeru nesodelovanja, tudi v primeru prisilnega dela, ki ga nalaga država, je treba kršitve prepovedi prisilnega dela še vedno dokazati na podlagi verodostojnih dokazov. Ker pa je običajno mogoče od gospodarskega subjekta ali javnega organa pridobiti le malo verodostojnih informacij ali jih sploh ni mogoče pridobiti, imajo v primeru nesodelovanja pomembno vlogo dokazi iz drugih virov informacij, zbrani med preiskovalnim postopkom, ter posredni in indicijski dokazi. Kot je navedeno v oddelku 4.5.1.3, nesodelovanje načeloma pomeni dokaz, ki bi bil skupaj z zgoraj navedenimi razpoložljivimi dejanskimi in pravnimi elementi na splošno zadostna podlaga za ugotovitev kršitve.

([77]) Glej MOD (2025), ILO indicators of forced labour (Kazalniki prisilnega dela MOD) in poglavje 9 priročnika MOD (2024) z naslovom *Hard to see, harder to count* (Težko opaziti, še težje prešteti).
([78]) Člen 20(2) uredbe o prisilnem delu.
([79]) Člen 20(2) uredbe o prisilnem delu.

4.8.3 *Vsebina odločbe*

Odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi morajo vsebovati spodaj navedene informacije ([80]).

— Splošna prepoved dajanja zadevnih proizvodov na trg EU ali omogočanja njihove dostopnosti na njem ter njihovega izvoza ([81]), s podrobno opredelitvijo posameznih proizvodov, ki jih je treba prepovedati, opisom ugotovitev preiskave in informacijami, ki jih carinski organi potrebujejo za identifikacijo proizvoda ali navedenih gospodarskih subjektov.

Na podlagi besedila člena 3 Uredbe in njegovega cilja ([82]) se prepoved nanaša na enega ali več proizvodov in je splošno veljavna. Zato ne velja samo za gospodarske subjekte, navedene v odločbi, temveč tudi za kateri koli drug gospodarski subjekt, ki daje take proizvode na trg EU, omogoča njihovo dostopnost na njem ali jih izvaža. Takšna splošna veljavnost je potrebna, da se prepreči izogibanje, do katerega bi prišlo, če bi prepoved veljala samo za gospodarske subjekte, na katere se preiskava neposredno nanaša. Zato široko področje uporabe odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi temelji na načelu učinkovitosti, ki zahteva, da se pravila EU razlagajo tako, da se v praksi zagotovi njihov polni učinek ([83]), in je skladno s široko razlago pravil, namenjenih varstvu temeljnih pravic.

— **Odredba o umiku proizvodov, za katere velja splošna prepoved** ([84])

Glede na splošno uporabo prepovedi je treba proizvode, za katere velja odločba, umakniti s trga EU. Kadar organi za nadzor trga odkrijejo prisotnost takih proizvodov na trgu EU, morajo brez odlašanja sprejeti ukrepe za zagotovitev njihovega umika.

V sami odločbi o ugotovitvi kršitve prepovedi je konkretna odredba o umiku izrecno naslovljena na zadevne gospodarske subjekte, ki so bili predmet preiskave. Ti morajo s trga EU umakniti vse prepovedane proizvode, ki so že bili dani na trg ali na njem dostopni, ter odstraniti vsebino s katerega koli spletnega vmesnika, na katerem so navedeni prepovedani proizvodi (oddelek 5.1.1.1). Ta obveznost umika ne zajema proizvodov, ki so že dosegli končne uporabnike.

— **Odredba o odstranitvi proizvodov ali zamenljivih delov proizvodov, za katere velja splošna prepoved** ([85])

Odločba o ugotovitvi kršitve prepovedi vsebuje tudi odredbo o odstranitvi, ki je izrecno naslovljena na gospodarske subjekte, ki so bili predmet preiskave. Člen 25 Uredbe določa način odstranitve. Pristojni organi morajo zagotoviti, da gospodarski subjekti od odstranitve proizvoda nimajo neposredne ali posredne gospodarske koristi.

Če odločba prepoveduje določen del proizvoda in je ta del zamenljiv, je treba zadevnim gospodarskim subjektom dati možnost, da ga v razumnem roku odstranijo in zamenjajo. Ta del je treba nato odstraniti v skladu z zgoraj navedenimi načeli in ga nadomestiti z drugim delom, ki ni bil proizveden s prisilnim delom. Ko gospodarski subjekti dokažejo, da (nekateri) proizvodi, ki so predmet odločbe, niso bili proizvedeni s prisilnim delom, jih lahko dajo na trg EU ali take proizvode izvozijo, saj odločba zanje ne velja več (oddelek 4.9).

([80]) Člen 20(4) in (5) ter člen 22(1) uredbe o prisilnem delu. Opozoriti je treba, da člen 22(2) uredbe o prisilnem delu določa sprejetje izvedbenega akta, s katerim se podrobneje določi vsebina odločb.
([81]) Člen 20(4), točka (a), uredbe o prisilnem delu.
([82]) Uvodna izjava 5 uredbe o prisilnem delu.
([83]) Sodba Sodišča v zadevi 33/76, Rewe-Zentralfinanz eG/Landwirtschaftskammer für das Saarland, ECLI:EU:C:1976:188, točka 5.
([84]) Člen 20(4), točka (b), uredbe o prisilnem delu.
([85]) Člen 20(4), točka (c), in člen 25 uredbe o prisilnem delu.

— **Drugi elementi odločbe**

Odločba mora vsebovati tudi razumen rok, v katerem morajo gospodarski subjekti ravnati v skladu z odredbami ([86]). Ta rok mora biti vsaj 30 delovnih dni za nepokvarljivo blago in 10 delovnih dni za pokvarljivo blago ter začne teči z dnem vročitve odločbe. Pristojni organ mora pri določanju roka upoštevati velikost in ekonomske vire gospodarskega subjekta, vključno s tem, ali je gospodarski subjekt MSP, delež ali del proizvoda, proizveden s prisilnim delom, ter ali je zamenljiv in posebne okoliščine primera.

Odločba vsebuje tudi informacije o možnosti, da se od pristojnega organa zahteva. da jo pregleda ali umakne (oddelka 4.9.1 in 4.9.2), ter o možnostih vložitve pritožbe ali pravnega sredstva zoper njo pri pristojnem sodišču (npr. ali je pritožba ali pravno sredstvo mogoče, katera vrsta pritožbe ali pravnega sredstva je na voljo in kateri roki se uporabljajo) (oddelek 4.9.3).

4.8.4 *Dobavne verige strateškega ali kritičnega pomena za EU* ([87])

Če so proizvodi del dobavne verige strateškega ali kritičnega pomena za EU, se lahko vodilni pristojni organ, da bi preprečil motnje na enotnem trgu, odloči, da ne odredi njihove odstranitve, temveč od gospodarskih subjektov zahteva, da proizvode na lastne stroške zadržijo za določeno obdobje. V tem obdobju proizvodov ni dovoljeno dati na trg, gospodarski subjekt pa mora odpraviti ugotovljeno prisilno delo. Pri sprejetju take odločitve bi moral vodilni pristojni organ med drugim upoštevati izvedljivost odprave prisilnega dela in pripravljenost gospodarskega subjekta, da to stori.

Določeni rok mora biti sorazmeren in ne sme biti daljši, kot je potrebno za odpravo prisilnega dela. Če gospodarski subjekt dokaže, da je to storil v določenem roku, mora organ svojo odločbo preklicati z učinkom za naprej in dovoliti, da se proizvodi, vključno z zadržanimi proizvodi, ponovno dajo na trg. V nasprotnem primeru mora gospodarski subjekt proizvode odstraniti.

Čeprav je ocena strateškega ali kritičnega pomena proizvodov za EU v pristojnosti vodilnega pristojnega organa, mora ta upoštevati ustrezne zakonodajne akte EU, zlasti:

— seznam sektorjev iz akta EU o neto ničelni industriji ([88]),

— priporočilo Komisije o kritičnih tehnoloških področjih za gospodarsko varnost EU ([89]) in skupno sporočilo o krepitvi gospodarske varnosti EU ([90]),

— proizvodi, navedeni v aktu o kritičnih surovinah ([91]),

— akcijski načrt RESourceEU ([92]).

Da bi zagotovili dosleden pristop glede strateškega pomena, bi morali pristojni organi držav članic zaprositi Komisijo za mnenje.

([86]) Člen 22(1), točka (b), uredbe o prisilnem delu.
([87]) Člen 20(5) in uvodna izjava 48 uredbe o prisilnem delu.
([88]) Priloga k Uredba (EU) 2024/1735 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o vzpostavitvi okvira ukrepov za krepitev ekosistema proizvodnje neto ničelnih tehnologij Evrope in spremembi Uredbe (EU) 2018/1724 (UL L, 2024/1735, 28.6.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1735/oj).
([89]) Priporočilo Komisije (EU) 2023/2113 z dne 3. oktobra 2023 o tehnoloških področjih, kritičnih za gospodarsko varnost EU, v zvezi s katerimi se z državami članicami opravi nadaljnja ocena tveganja (UL L, 2023/2113, 11.10.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2023/2113/oj).
([90]) JOIN(2025) 977 final z dne 3. decembra 2025.
([91]) Priloga II k Uredba (EU) 2024/1252 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. aprila 2024 o vzpostavitvi okvira za zagotavljanje zanesljive in trajnostne oskrbe s kritičnimi surovinami ter spremembi uredb (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 in (EU) 2019/1020 (UL L, 2024/1252, 3.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1252/oj).
([92]) COM(2025) 945 final, Akcijski načrt RESourceEU. Pospeševanje naše strategije za kritične surovine za prilagoditev novi realnosti, z dne 3. decembra 2025.

4.9 **Pregled odločb ter pritožb in pravnih sredstev**

Odločbe so lahko predmet zahtev za pregled (oddelek 4.9.1), zahtev za preklic ob spoštovanju odločbe (oddelek 4.9.2) ter pritožb in pravnih sredstev (oddelek 4.9.3).

4.9.1 *Zahteve za pregled odločbe* ([93])

Gospodarski subjekti, na katere je odločba o kršitvi prepovedi izrecno naslovljena, in tisti, ki na kakršen koli drug način dokažejo, da jih odločba neposredno in posamično zadeva, lahko kadar koli zahtevajo pregled odločbe.

Gospodarski subjekti lahko zahtevajo spremembo področja uporabe odločbe ali njen preklic z učinkom za naprej, vendar le na podlagi novih bistvenih informacij, s katerimi vodilni pristojni organ med preiskavo ni bil seznanjen, ter če in ko gospodarski subjekt odpravi prisilno delo.

Vodilni pristojni organ, ki je prvotno sprejel odločbo, mora o zahtevi odločiti v 30 delovnih dneh. V skladu z načelom dobrega upravljanja ([94]) morajo biti take odločitve ustrezno utemeljene. Vendar se očitno nedopustne ali očitno neutemeljene zahteve lahko zavrnejo po hitrem postopku.

Če se zahteva šteje za utemeljeno, lahko privede do spremembe področja uporabe odločbe ali do njenega preklica v prihodnosti. Če je odločba preklicana, mora vodilni pristojni organ o tem obvestiti gospodarske subjekte, na katere je odločba izrecno naslovljena, in po potrebi vse druge gospodarske subjekte, ki jih odločba neposredno in posamično zadeva. Poleg tega mora odločbo odstraniti z enotnega portala za boj proti prisilnemu delu.

4.9.2 *Zahteva za preklic odločbe ob njenem spoštovanju ter informacije, ki jih morajo predložiti gospodarski subjekti*

Če gospodarski subjekt spoštuje odločbo, lahko zahteva njen preklic z učinkom za naprej, tj. od trenutka izpolnitve dalje. Zahteva gospodarskega subjekta mora biti utemeljena in mora dokazovati, (i) da spoštuje odločbo (oddelek 4.9.2.1) ter (ii) da je od sprejetja odločbe odpravil prisilno delo iz svojega poslovanja ali dobavne verige v zvezi z zadevnimi proizvodi (oddelek 4.9.2.2).

4.9.2.1 Informacije, ki dokazujejo spoštovanje odločbe

Da bi dokazal učinkovit umik proizvoda, mora gospodarski subjekt predložiti dokazila o umiku, ki vključujejo identifikacijo proizvoda, datume in lokacijo umika ter dokumentacijo, ki izkazuje izvršitev (na primer odstranitev iz distribucijskih in prodajnih kanalov, potrditev umika s strani zadevnih distributerjev ali trgovcev na drobno, evidence zalog, iz katerih je razvidna umaknjena zaloga, logistično dokumentacijo in obvestilo organom za nadzor trga, kadar je to ustrezno).

Da bi dokazali odstranitev proizvoda ali, odvisno od primera, odstranitev dela, proizvedenega s prisilnim delom, morajo gospodarski subjekti predložiti informacije o postopku odstranitve, vključno z dokazili o fizični odstranitvi ali zamenjavi dela, uporabljeni metodi ter potrdili ali izjavami pooblaščenih obratov za odstranjevanje ali recikliranje.

4.9.2.2 Informacije, ki dokazujejo odpravo prisilnega dela

Da bi dokazal, da je bilo prisilno delo v zvezi z zadevnimi proizvodi odpravljeno iz njegovega poslovanja ali dobavne verige, mora gospodarski subjekt predložiti dokazila, da okoliščine, ugotovljene v odločbi, ne obstajajo več. Pri tem mora predložiti informacije o ukrepih, sprejetih za odpravo prisilnega dela ([95]), ki jih je treba oceniti glede na kazalnike prisilnega dela, ugotovljene v odločbi o ugotovitvi kršitve prepovedi ([96]). Takšna dokazila bi morala vključevati ukrepe za preprečevanje ponovitve prisilnega dela po preklicu odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi.

([93]) Člen 21(1), (2) in (3) uredbe o prisilnem delu.
([94]) Člen 41 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.
([95]) Oddelek 6.4.3.2.
([96]) Oddelek 9.5 in smernice MOD [sklic na smernice MOD o kazalnikih].

4.9.3 *Upravna pritožba in pravno sredstvo zoper odločbo* ([97])

Gospodarski subjekti, ki jih odločba o ugotovitvi kršitve prepovedi prisilnega dela neposredno in posamično zadeva, imajo pravico, da zoper odločbo vložijo pritožbo pri sodišču, da se preveri postopkovna in/ali vsebinska zakonitost odločbe. Za odločbe, ki jih sprejme Komisija, je pristojno Sodišče Evropske unije (ki ga sestavljata Splošno sodišče in Sodišče).

Če je pritožba ali pravno sredstvo uspešno, mora vodilni pristojni organ o tem prek sistema ICSMS – modula o prisilnem delu v obvestiti Komisijo in vse pristojne nacionalne organe. Komisija bo portal za boj proti prisilnemu delu ustrezno posodobila.

4.10 **Usklajevanje in sodelovanje pri preiskavah in izvrševanju**

Pristojni organi morajo tesno sodelovati z ustreznimi nacionalnimi organi ([98]) (oddelek 4.10.1 in 4.10.2). Tesno morajo sodelovati tudi Komisija in pristojni organi ter zagotavljati medsebojno pomoč (oddelek 4.10.3), da se Uredba izvaja dosledno, učinkovito in uspešno ([99]).

4.10.1 *Usklajevanje med nacionalnimi organi v državi članici*

Preiskave in izvršilne dejavnosti v skladu z Uredbo zahtevajo uporabo različnih pristojnosti, odgovornosti in spretnosti na nacionalni ravni. Hkrati lahko izvajanje Uredbe privede do zbiranja informacij in znanja, pomembnih za izvajanje drugih zakonov in politik. Ustrezni nacionalni mehanizmi usklajevanja za izvajanje Uredbe morajo zato:

— zagotavljati nemoteno izmenjavo informacij med nacionalnimi organi v državi članici, da lahko učinkovito in uspešno podpirajo delo drug drugega pri izvajanju Uredbe ter drugih politik in pravil (npr. z obveščanjem ustreznih organov kazenskega pregona in organov za zaščito žrtev trgovine z ljudmi);

— olajšati sodelovanje in ustvarjati sinergije za učinkovito in uspešno izvajanje. Pristojni organi morajo imeti možnost, da se oprejo na strokovno znanje, pooblastila in naloge drugih ustreznih nacionalnih organov, ki lahko pomagajo pri preiskavah in izvrševanju odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi. Med njimi so:

  — inšpektorati za delo,

  — organi kazenskega pregona,

  — organi, pristojni za usklajevanje boja proti trgovini z ljudmi in nacionalne mehanizme za napotitev ([100]),

  — organi za nadzor trga,

  — carinski organi,

  — nadzorni organi, ki bodo imenovani v skladu z Direktivo (EU) 2024/1760 o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti in ki lahko pomagajo preveriti prizadevanja za skrbni pregled gospodarskih subjektov, za katere se uporablja navedena direktiva, če so ta prizadevanja pomembna za uporabo Uredbe,

  — davčni in fiskalni organi, ki lahko pomagajo pri izrekanju kazni,

  — drugi sektorski organi (npr. organi, pristojni za ribištvo).

([97]) Člen 21(5) in (6) uredbe o prisilnem delu.
([98]) Člen 5(6) uredbe o prisilnem delu.
([99]) Člen 16 uredbe o prisilnem delu.
([100]) Ti bodo vključevali nacionalne mehanizme za napotitev.

4.10.2 *Usklajevanje z organi kazenskega pregona in povezava s kazenskimi postopki*

Tesno sodelovanje med pristojnimi organi ter organi kazenskega pregona in pravosodnimi organi, ki obravnavajo kazenske vidike zadeve, je bistveno, zlasti za zbiranje in presojo dokazov v zadevah prisilnega dela ([101]) ter zagotavljanje zaupnosti kazenskih preiskav. Podrobnosti o tem, kako tako sodelovanje deluje v praksi, so odvisne od nacionalnih pravil (zlasti tistih, ki podpirajo izvajanje Uredbe) in od povezave med postopki na podlagi Uredbe ter nacionalnim pravosodjem in sistemom kazenskega prava.

Uredba se uporablja neposredno in ima drugačen cilj kot kazensko pravo; zato se uporablja ločeno od nacionalnega kazenskega prava, ki obravnava prisilno delo. Uredba določa le upravne postopke in ukrepe: kazenske preiskave in pregoni (tudi na podlagi zakonodaje o boju proti trgovini z ljudmi) ne spadajo na njeno področje uporabe. Za uporabo Uredbe se ne zahteva predhodna kazenska preiskava, še manj pa obsodba za ista dejstva po kazenskem pravu.

Primer prisilnega dela lahko sproži kazenski postopek in preiskavo v skladu z Uredbo, ki potekata vzporedno, rezultat pa so lahko kazenske in upravne odločbe. Izvrševanje prepovedi prisilnega dela ne bi smelo ogroziti poteka kazenskih preiskav.

Organi, ki uporabljajo ta različna okvira, morajo zato sodelovati in zagotoviti, da kazenske preiskave in njihova zaupnost niso ogrožene.

V primeru preiskave prisilnega dela v čezmejnem primeru bi moral vodilni organ razmisliti o izmenjavi informacij prek mreže SIENA ([102]), da bi uskladil prizadevanja in obveščevalne podatke z organi kazenskega pregona drugih držav članic.

4.10.3 *Usklajevanje, sodelovanje in medsebojna pomoč med pristojnimi organi in Komisijo*

Pristojni organi držav članic in Komisija morajo tesno sodelovati, saj si delijo odgovornost za učinkovito, uspešno in enotno izvajanje Uredbe po vsej EU ([103]). Pristojni organi so odgovorni tako za preiskave v nacionalnem okviru in za izvrševanje odločb, vključno s tistimi, ki jih sprejme Komisija. Delo Mreže Unije proti proizvodom, proizvedenim s prisilnim delom ([104]), in sistema ICSMS bo olajšalo te procese.

Dolžnost medsebojne pomoči vključuje spodaj navedene pravice in obveznosti ([105]):

— če pristojni organ ali Komisija odkrije informacije o domnevnem prisilnem delu na ozemlju, za katero nima pristojnosti, jih mora prek sistema ICSMS posredovati ustreznemu pristojnemu organu;

— vodilni pristojni organ lahko zahteva podporo ali informacije od drugih pristojnih organov, ki morajo odgovoriti nemudoma in v duhu sodelovanja. Zahteve za informacije je treba obravnavati prek sistema ICSMS, nanje pa je treba v celoti odgovoriti v 20 delovnih dneh. Če organ, ki je zahteval informacije, meni, da te niso zadostne, lahko zahteva dodatne podrobnosti. Praviloma mora zaprošeni organ sodelovati in odgovoriti. Vendar lahko v izjemnih primerih delno ali v celoti zavrne izpolnitev zahteve, če bi njena izpolnitev bistveno ogrozila njegove dejavnosti, kot so tekoče preiskave. V takih primerih mora zaprošeni pristojni organ ali Komisija svojo (delno ali popolno) zavrnitev utemeljiti in posredovati le tiste informacije, ki ne ogrožajo njenih dejavnosti. Dokumenti, povzetki ali posredovanje informacij z zamikom so praktične rešitve za usklajevanje obveznosti sodelovanja in obveznosti zagotavljanja učinkovite uporabe Uredbe;

— kadar vodilni pristojni organ preiskuje primer, se mora na zahteve drugih pristojnih organov, ki imajo utemeljen razlog za tesno sodelovanje v preiskavi, odzvati nemudoma in v duhu sodelovanja. Če ima preiskovani gospodarski subjekt sedež v drugi državi članici in pristojni organ te države članice zahteva, da se vključi v preiskavo, bi moral vodilni pristojni organ načeloma ugoditi tej zahtevi.

([101]) Člen 5(6) uredbe o prisilnem delu.
([102]) Mrežna aplikacija za varno izmenjavo informacij (SIENA) – zagotavljanje varne izmenjave informacij med Europolom in njegovimi partnerji.
([103]) Člen 5(1) uredbe o prisilnem delu.
([104]) Mreža združuje predstavnike držav članic, Komisije in carinskih organov. Glej tudi člen 6 uredbe o prisilnem delu.
([105]) Člen 16 uredbe o prisilnem delu.

5. IZVRŠEVANJE IN KAZNI

5.1 Izvrševanje odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi ([106])

Ko vodilni pristojni organ sprejme odločbo o ugotovitvi kršitve prepovedi, je treba odločbo prek sistema ICSMS sporočiti pristojnim organom in carinskim organom. Pristojni organi so odgovorni za izvrševanje takih odločb na trgu EU (oddelek 5.1.1). Pristojni organi so odgovorni za izvrševanje takih odločb na trgu EU (oddelek 5.1.1). Carinski organi morajo med proizvodi, ki se uvažajo v EU ali izvažajo iz nje, opredeliti tiste proizvode, za katere veljajo odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi, in morajo pri izvrševanju takih odločb na mejah sodelovati s pristojnimi organi (oddelek 5.1.2).

5.1.1 *Izvrševanje odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi v EU*

Pristojni organi morajo zagotoviti učinkovito izvrševanje vseh elementov odločb, po potrebi v sodelovanju s pristojnimi organi drugih držav članic in drugimi nacionalnimi organi, kot so organi za nadzor trga. Poleg tega morajo zagotoviti spoštovanje prepovedi glede zadevnih proizvodov, odredb o umiku in odstranitvi (oddelek 5.1.1.1) ter omejitve dostopa do proizvodov in seznamov zadevnih proizvodov. Pristojni organ posamezne države članice mora vzpostaviti stik z gospodarskimi subjekti, na katere so naslovljene odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi in imajo sedež na njenem ozemlju. Če gospodarski subjekt omogoča razpoložljivost proizvodov v več državah članicah, lahko pristojni organ države članice sedeža zaprosi za pomoč pristojne organe drugih držav članic.

5.1.1.1 Umik in odstranitev proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom

Pristojni organi so odgovorni za zagotavljanje, da gospodarski subjekti učinkovito izvajajo odredbe o umiku in odstranitvi iz odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi (oddelek 4.8.3) ([107]). Pri tej nalogi je ključno tesno sodelovanje z organi za nadzor trga.

Za zagotovitev upoštevanja odredb morajo pristojni organi od gospodarskega subjekta zahtevati informacije o njegovih načrtih za umik in odstranitev ter poročila o napredku pri izvajanju teh načrtov. Pri proizvodih, ki so bili le deloma proizvedeni s prisilnim delom, bi morali ti načrti vključevati informacije o zamenjavi zadevnega dela. Gospodarski subjekti bi morali pri pripravi načrtov za odstranitev posebno pozornost nameniti trajnim proizvodom visoke vrednosti (npr. vozilom, strojem in elektroniki), za katere so potrebne tehnične ocene izvedljivosti, da se reciklirajo ali postanejo neuporabni. Pristojni organi bi morali te načrte usklajevati z regulativnimi organi na področju okolja in varnosti.

(a) Umik proizvodov

Pristojni organi morajo pri spremljanju postopka umika proizvoda oceniti informacije, ki jih predloži gospodarski subjekt. Da bi izpolnili zahteve iz odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi, morajo imeti zadevni gospodarski subjekti pregled nad zalogami proizvodov in nad tem, kje so ti proizvodi v distribucijskih kanalih, tudi pri prodaji na daljavo; pripraviti morajo tudi načrt umika, v katerem je podrobno opisano, kako bodo proizvodi umaknjeni v skladu z odločbo.

(b) Postopek odstranjevanja

Pristojni organi morajo pri spremljanju postopka odstranjevanja proizvodov zagotoviti, da se proizvodi odstranijo v skladu s hierarhijo ravnanja z odpadki iz Direktive 2008/98/ES ([108]), in sicer tako, da se reciklirajo, ali, kadar to ni mogoče, da se poskrbi, da postanejo neuporabni ([109]). Oblačila, oblačilni dodatki in obutev se lahko uničijo v skladu z določbami Delegirane uredbe Komisije (EU) 2026/296 ([110]). Pokvarljive proizvode je treba darovati v dobrodelne namene ali namene v javnem interesu. Zadevni gospodarski subjekt od odstranitve proizvoda na zgoraj navedene načine nikakor ne sme imeti koristi.

([106]) Člen 23 uredbe o prisilnem delu.
([107]) Člen 24 uredbe o prisilnem delu.
([108]) Direktiva 2008/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv (UL L 312, 22.11.2008, str. 3).
([109]) Člen 25 uredbe o prisilnem delu.
([110]) Delegirana uredba Komisije (EU) 2026/296 z dne 9. februarja 2026 o dopolnitvi Uredbe (EU) 2024/1781 Evropskega parlamenta in Sveta z določitvijo odstopanj od prepovedi uničenja neprodanih potrošniških izdelkov (UL L, 2026/296, 22.4.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2026/296/oj).

(c) Proizvodi z zamenljivimi deli in proizvodi strateškega ali kritičnega pomena

Če se odločba nanaša na zamenljive dele proizvoda, morajo pristojni organi zagotoviti, da se zadevni proizvodi umaknejo in da se deli odstranijo, kot je opisano v zgoraj navedenem postopku odstranjevanja, ter da je zadevni gospodarski subjekt zadevne dele v skladu z Uredbo nadomestil z deli, ki niso bili proizvedeni s prisilnim delom. Proizvodi, ki nastanejo v takem postopku, se lahko nato ponovno dajo na trg. Če gospodarski subjekt dela ni pripravljen zamenjati, je treba odstraniti celoten proizvod.

Če se odločba nanaša na proizvode, ki so del dobavne verige strateškega ali kritičnega pomena za EU ([111]), in če vodilni pristojni organ odredi zadržanje proizvoda namesto njegove odstranitve (oddelek 4.8.4), morajo pristojni organi še vedno zagotoviti umik, kot je določeno zgoraj. Od zadevnega gospodarskega subjekta morajo zahtevati tudi informacije o tem, kje so proizvodi skladiščeni, medtem ko se odpravlja prisilno delo.

Če prisilno delo ni odpravljeno v razumnem roku, mora pristojni organ zagotoviti odstranitev zadevnih proizvodov, kot je določeno zgoraj. Če se ugotovi spoštovanje odločbe, mora vodilni pristojni organ svojo odločbo preklicati z učinkom za naprej (oddelek 4.9). Če gospodarski subjekt ne želi sprejeti potrebnih ukrepov za zagotovitev odprave prisilnega dela, mora o tem obvestiti pristojne organe in nadaljevati z odstranjevanjem proizvoda v skladu z odločbo, kot je pojasnjeno zgoraj v točki (b).

(d) Prenos pristojnosti za proizvode na pristojni organ za namene njihove odstranitve

V primerih, ko bi lahko imela recikliranje in darovanje zadevnega proizvoda veliko gospodarsko vrednost in kadar bi carinski organi take proizvode sicer uničili, lahko pristojni organ od carinskih organov zahteva, da nanj prenesejo pristojnost za proizvode, za katere je bila zavrnjena sprostitev v prosti promet ali izvoz ([112]), za namene njihove odstranitve v skladu s členom 25. Stroške tega ukrepa krije gospodarski subjekt.

(e) Proizvodi, ki se prodajajo prek spleta

Gospodarski subjekt, ki proizvode, za katere velja odločba o ugotovitvi kršitve prepovedi, daje na voljo na spletu, mora te proizvode umakniti in jih v skladu z odločbo odstraniti, kot je navedeno v točkah (a) do (d) zgoraj. Gospodarski subjekt mora s svojega spletnega mesta odstraniti tudi seznam.

Kadar gospodarski subjekt za ponujanje proizvoda uporablja posredniško storitev, kot je spletna tržnica, lahko pristojni organi na podlagi prava države članice ali prava EU, ki se neposredno uporablja, izdajo odredbo tudi ponudniku posredniške storitve, s katero od njega zahtevajo, da omeji dostop do sporočil in seznamov, ki se nanašajo na zgoraj navedene proizvode. Če odredba izpolnjuje formalne pogoje iz člena 9(2) Uredbe (EU) 2022/2065 ([113]), morajo ponudniki organe, ki so izdali odredbo, obvestiti o ukrepih, sprejetih za zagotovitev spoštovanja odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi.

5.1.2 *Izvrševanje odločb o ugotovitvi kršitve prepovedi na mejah* ([114])

Ker je prisilno delo del proizvodnega procesa in na samem proizvodu ne pušča nobenih sledi, carinski organ ne more ugotoviti, ali se odločba spoštuje, zgolj s svojimi pregledi, zato pristojni organi ostajajo odgovorni za celotno izvrševanje prepovedi proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, na trgu EU ter uvoza in izvoza proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom ([115]). Carinski organi morajo ravnati na podlagi odločb, ki so jih sprejeli pristojni organi in so jim bile sporočene prek sistema ICSMS ([116]). Vsako spremembo ali preklic odločbe je treba brez odlašanja sporočiti tudi carinskim organom, ki bi morali nemudoma ustrezno prilagoditi svoje izvršilne ukrepe. Tesno sodelovanje med carinskimi organi in pristojnimi organi je bistveno za zagotovitev učinkovitega izvrševanja glede proizvodov, ki vstopajo v EU ali jo zapuščajo.

([111]) Člen 20(5) uredbe o prisilnem delu.
([112]) Člen 30(4) uredbe o prisilnem delu.
([113]) Glej Uredbo (EU) 2022/2065 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. oktobra 2022 o enotnem trgu digitalnih storitev in spremembi Direktive 2000/31/ES (Akt o digitalnih storitvah).
([114]) Členi 26–31 uredbe o prisilnem delu.
([115]) Uvodna izjava 55 uredbe o prisilnem delu.
([116]) Ta komunikacija bo avtomatizirana med sistemom ICSMS – modulom o prisilnem delu in carinskim sistemom za obvladovanje tveganj (CRMS), vendar si bodo pristojni organi in carinski organi, dokler sistema ne bosta integrirana, informacije sprva izmenjevali v skladu z nacionalnimi protokoli, ki jih je treba vzpostaviti pred začetkom uporabe Uredbe.

5.1.2.1 Področje uporabe in pogoji Uredbe glede proizvodov, ki vstopajo na trg EU ali ga zapuščajo

Uredba se uporablja izključno za proizvode, prijavljene carinskim organom v okviru carinskih postopkov „sprostitev v prosti promet“ in „izvoz“. Za proizvode, za katere se uporabljajo drugi carinski postopki, ne spadajo na področje uporabe Uredbe.

5.1.3 *Identifikacija proizvodov na meji*

Za identifikacijo proizvodov, ki vstopajo na trg EU ali ga zapuščajo in za katere veljajo odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi ([117]), morajo carinski organi v skladu s carinskim zakonikom Unije uporabljati postopke za obvladovanje carinskih tveganj ter upoštevati odločbe o kršitvi prepovedi, ki jih je vodilni pristojni organ sporočil brez odlašanja, in vse razpoložljive ustrezne informacije o tveganju.

Če je za učinkovito izvrševanje prepovedi prisilnega dela potreben dostop carinskih organov do dodatnih informacij poleg tistih, ki so običajno predvidene v carinski zakonodaji ([118])„ je Komisija pooblaščena za sprejemanje delegiranih aktov o določitvi dodatnih informacij, ki jih morajo gospodarski subjekti zagotoviti carinskim organom za proizvode, ki vstopajo na trg EU ali ga zapuščajo. Te informacije lahko vključujejo podrobnosti za identifikacijo proizvoda, izdelovalca ali proizvajalca ter dobaviteljev proizvoda. Komisija bo v zvezi s tem v skladu s členom 11, točka (d), Uredbe izdala dodatne smernice, ki bodo priložene delegiranim aktom.

Identifikacijo proizvodov, za katere velja prepoved prisilnega dela, je mogoče podpreti tudi z informacijami, izmenjanimi med Komisija in pristojnimi organi ([119]).

5.1.4 *Začasno zadržanje sprostitve proizvodov in obveščanje pristojnih organov*

Carinski organi morajo začasno zadržati sprostitev proizvoda v prosti promet ali njegov izvoz ([120]), če prek svojega sistema za obvladovanje tveganj ugotovijo, da bi proizvod, ki vstopa na trg EU ali ga zapušča, lahko v skladu z odločbo, sporočeno na podlagi člena 26(3), kršil prepoved iz člena 3 Uredbe.

Carinski organi morajo o začasnem zadržanju nemudoma obvestiti pristojne organe svoje države članice in jim posredovati vse ustrezne informacije, da bi lahko ugotovili, ali so zadevni proizvodi zajeti v sporočeni odločbi o ugotovitvi kršitve prepovedi.

Pogoje, ki veljajo za proizvode med začasnim zadržanjem njihove sprostitve v prosti promet ali izvoza, vključno z njihovim skladiščenjem in morebitnimi ukrepi, povezanimi z zavrnitvijo sprostitve, kadar je to ustrezno, določijo carinski organi v skladu s carinskim zakonikom Unije ([121]).

Pristojni organi morajo načeloma sprejeti sklep v veljavnih rokih. Kadar je to potrebno in ustrezno utemeljeno, lahko pristojni organi zahtevajo, da carinski organi ohranijo zadržanje, da bi jim omogočili ustrezno oceno proizvoda, katerega sprostitev so carinski organi zadržali ([122]). To se lahko zgodi, kadar bi morali pristojni organi za odločitev o zadržanju izvesti bolj poglobljen pregled dokumentov, priloženih proizvodom, ali pregled proizvoda ali vzpostaviti stik z gospodarskim subjektom. Potreba po vzpostavitvi stika z gospodarskim subjektom lahko nastane, če odločba vključuje odstopanje od odstranitve ali če je proizvod prepovedan zaradi zamenljivih delov in je gospodarskim subjektom odrejeno, da odstranijo te določene dele.

([117]) Člen 26(4) uredbe o prisilnem delu.
([118]) Glej tudi uvodno izjavo 56 uredbe o prisilnem delu za podrobnejše informacije o ozadju te določbe.
([119]) Člen 31 uredbe o prisilnem delu.
([120]) Člen 28 uredbe o prisilnem delu.
([121]) Uvodna izjava 60 uredbe o prisilnem delu.
([122]) Uvodna izjava 57 uredbe o prisilnem delu.

Carinski organi v tem obdobju zadevnih proizvodov ne sprostijo v prosti promet ali izvozijo, dokler pristojni organi ne izvedejo ocenjevanja ali dokler ne potečejo veljavni roki.

V okviru pregleda, ki ga pristojni organi izvedejo v obdobju zadržanja proizvodov ter preden sprejmejo in carinskim organom sporočijo sklep, ki bi povzročil zavrnitev proizvodov in posledično njihovo odstranitev, lahko gospodarski subjekt ob soglasju carinskih organov in pristojnih organov zahteva, da se za proizvode uporabi drug carinski postopek, da se omogoči zamenjava ali sprememba delov proizvodov, ki niso skladni z Uredbo.

5.1.5 *Sprostitev v prosti promet ali izvoz*

Če pristojni organi ugotovijo, da za proizvod, ki jim je bil priglašen po zadržanju, ne velja odločba o ugotovitvi kršitve prepovedi, morajo to informacijo nemudoma vnesti v sistem ICSMS in o tem ustrezno obvestiti carinske organe. Ko je taka odločba sporočena carinskim organom, morajo ti proizvod sprostiti v prosti promet ali izvoziti, če so izpolnjeni vsi drugi pogoji za sprostitev.

Carinski organi morajo proizvod sprostiti v prosti promet ali izvoziti tudi, kadar se pristojni organi na uradno obvestilo iz oddelka 5.1.4 niso odzvali v rokih in pod pogoji, določenimi v Uredbi ([123]).

5.1.6 *Zavrnitev, zaseg in odstranitev* ([124])

Če pristojni organi ugotovijo, da je bil proizvod, ki jim je bil priglašen po zadržanju, proizveden s prisilnim delom v skladu z odločbo o prisilnem delu, morajo to informacijo nemudoma vnesti v sistem ICSMS in o tem ustrezno obvestiti carinske organe. Ko je taka odločba sporočen carinskim organom, morajo ti izvesti odstranitev; pri tem ni mogoča nobena sprememba ali ponovni izvoz (pri uvoženem blagu). Carinski organi morajo zagotoviti, da se proizvod odstrani v skladu z veljavnim pravom EU in nacionalnim pravom, skladnim s pravom EU. Z odpadki, ki nastanejo pri odstranjevanju, se prav tako ravna v skladu z veljavnim pravom EU in nacionalnim pravom. Stroške, povezane z odstranjevanjem, krije gospodarski subjekt v skladu z določbami carinskega zakonika Unije.

Carinski organi lahko na zahtevo pristojnega organa in pod njegovo odgovornostjo proizvod tudi zasežejo ter ga dajo na voljo zadevnemu pristojnemu organu, in sicer pod njegovim nadzorom. V takih primerih mora pristojni organ zagotoviti, da se proizvod odstrani na način, določen v Uredbi (zlasti tako, da ga reciklira, ali, kadar to ni mogoče, da poskrbi, da postane neuporaben, ali, v primeru pokvarljivih proizvodov in kadar je to ustrezno, da ga daruje).

5.2 **Kazni**

Pristojni organi morajo zagotavljati učinkovito, uspešno in enotno izvajanje Uredbe v vsej EU, vključno z izvrševanjem odločb. Države članice morajo v ta namen določiti pravila o denarnih kaznih (globah), ki jih morajo Komisiji sporočiti do 14. decembra 2026. Za nalaganje kazni so pristojni samo organi držav članic, tudi če je odločbo o kršitvi prepovedi izdala Komisija ([125]).

To poglavje vsebuje smernice o metodi za izračun denarnih kazni v skladu s členom 37(2) in veljavnimi pragovi ([126]). Omeniti velja, da lahko nacionalna zakonodaja določa tudi druge vrste sankcij, če so v skladu s pravom Unije, vključno z Uredbo. Poleg tega morajo pristojni organi pri izračunu in naložitvi katere koli druge sankcije zagotoviti, da je ta učinkovita, sorazmerna in odvračilna.

([123]) Člen 29 uredbe o prisilnem delu.
([124]) Člen 30 uredbe o prisilnem delu.
([125]) Člen 37 uredbe o prisilnem delu.
([126]) Člen 11, točka (i), uredbe o prisilnem delu.

5.2.1 *Razlogi za kazni*

Kazni se ne naložijo zaradi same kršitve prepovedi prisilnega dela. Naložijo se kateremu koli gospodarskemu subjektu zaradi nespoštovanja odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi. Konkretno to pomeni, da se kazni naložijo v naslednjih primerih:

— če se zadevni proizvodi dajo na trg v nasprotju z odločbo o ugotovitvi kršitve prepovedi,

— če se zadevni proizvodi ne umaknejo ali ne odstranijo ali oboje, delno ali v celoti,

— če se del proizvoda, za katerega velja odločba o ugotovitvi kršitve prepovedi, ne zamenja,

— če se proizvodi v primeru odredbe o zadržanju proizvoda zaradi njegovega strateškega pomena ne zadržijo (oddelek 4.8.4).

5.2.2 *Izračun kazni*

Člen 37(2) Uredbe določa nekatera osnovna pravila za izračun kazni. V tem okviru imajo države članice določeno polje proste presoje pri izbiri, kako zakonsko urediti kazni in jih uporabljati. To jim omogoča, da določijo pravila in metodologije za izračun kazni, ki ustrezajo njihovemu nacionalnemu pravnemu in političnemu okviru, hkrati pa z jasnim in dovolj predvidljivim postopkom zagotavljajo učinkovito in enotno uporabo Uredbe. Države članice morajo pri oblikovanju svojih pravil za izračun kazni v največji možni meri upoštevati te smernice, pri uporabi teh kazni pa morajo ravnati v skladu s členom 37 Uredbe ter s splošnimi načeli prava Unije.

Čeprav v naslednjih oddelkih ni priporočena nobena posebna metodologija izračuna, so v njih podrobneje pojasnjeni pravila iz člena 37(2) in pet logičnih korakov, ki jih je treba upoštevati za izračun ustrezne, zakonite in učinkovite kazni.

5.2.2.1 Opredelitev vseh dejanskih okoliščin ter narave in obsega neupoštevanja odločbe

Za izračun kazni mora pristojni organ najprej opredeliti ravnanje gospodarskega subjekta, ki povzroča neupoštevanja odločbe.

5.2.2.2 Ocena resnosti in trajanja neupoštevanja odločbe ter izračun osnovnega zneska kazni

Resnost in trajanje neupoštevanja odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi sta glavna dejavnika, ki ju bo pristojni organ (ali nacionalni sodnik) upošteval pri izračunu osnovnega zneska kazni.

Pri določanju resnosti neupoštevanja odločbe so najpomembnejši naslednji elementi:

— obseg, v katerem so bili prepovedani proizvodi umaknjeni v skladu z odločbo (npr. glede na umaknjene količine in upoštevanje rokov),

— obseg, v katerem so bili proizvodi odstranjeni v skladu z odločbo,

— ali je neupoštevanje odločbe namerno ali posledica malomarnosti, vključno s stopnjo malomarnosti.

Trajanje neupoštevanja odločbe se meri od datuma izteka roka, navedenega v odločbi. V spodnjih okvirih je nekaj primerov, ki ponazarjajo praktično uporabo tega koraka izračuna.

Okvir 1

Primeri izračuna osnovnega zneska kazni

Primer A – izračun na podlagi proizvoda

— **Korak 1 – izračun skupne vrednosti proizvodov,** danih na trg EU s kršitvijo odločbe o prepovedi.

— **Korak 2 – izračun osnovnega zneska kazni**:

  — **korak 2.1 – izračun resnosti** neupoštevanja odločbe: po oceni stopnje resnosti neupoštevanja odločbe pristojni organ (ali nacionalni sodnik) določi odstotek vrednosti proizvodov, vključenih v neupoštevanje odločbe, ki odraža stopnjo resnosti. Npr. zelo nizka stopnja resnosti: 0–10 % skupne vrednosti proizvodov; srednja stopnja resnosti: 10–30 %; visoka stopnja resnosti: 30–60 %;

  — **korak 2.2 – izračun trajanja** neupoštevanja odločbe: vsakemu dnevu ali mesecu neupoštevanja odločbe bi bilo treba pripisati koeficient. Po ugotovitvi trajanja neupoštevanja odločbe pristojni organ (ali nacionalni sodnik) ta koeficient pomnoži z odstotkom vrednosti proizvodov.

Primer B – izračun na podlagi prometa

Korak 1 – izračun skupnega letnega prometa gospodarskega subjekta

Korak 2 – izračun osnovnega zneska kazni ob upoštevanju resnosti in trajanja. Po določitvi stopnje resnosti in trajanja neupoštevanja odločbe pristojni organ (ali nacionalni sodnik) izračuna odstotek skupnega letnega prometa gospodarskega subjekta, ki odraža navedena elementa. Npr. nizka stopnja resnosti: 0–1 %; srednja stopnja resnosti: 1–2 %; visoka stopnja resnosti: 1–4 %.

5.2.2.3 Opredelitev olajševalnih in obteževalnih okoliščin ter prilagoditev kazni

Ko je določen osnovni znesek kazni, morajo pristojni organi (ali nacionalni sodnik) upoštevati vse olajševalne in obteževalne okoliščine ter ustrezno prilagoditi osnovni znesek.

Olajševalne okoliščine vključujejo na primer dobro sodelovanje gospodarskega subjekta pri upoštevanja odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi (npr. prostovoljna predložitev koristnih informacij o njegovem neupoštevanju odločbe).

Obteževalne okoliščine vključujejo naslednje:

— vsako preteklo neupoštevanje odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi s strani istega gospodarskega subjekta,

— slabo sodelovanje gospodarskega subjekta pri upoštevanju odločbe o ugotovitvi kršitve prepovedi (npr. oviranje ali neodzivnost, goljufivo ravnanje za prikrivanje neupoštevanja odločbe ali siljenje drugih gospodarskih subjektov k neupoštevanju odločbe),

— kakršne koli finančne koristi ali dobičke oziroma preprečene izgube zaradi neupoštevanja odločbe.

5.2.2.4 Opredelitev veljavnih zakonsko določenih najnižjih in najvišjih zneskov

Uredba ne določa najnižjih ali najvišjih zneskov denarnih kazni. Države članice morajo same presoditi, ali je treba glede teh vidikov določiti pravila v skladu z načeli učinkovitosti, sorazmernosti in odvračilnosti. Pristojni organi morajo zagotoviti, da izračunana kazen ne presega teh pragov.

5.2.2.5 Zagotavljanje, da je kazen učinkovita, sorazmerna in odvračilna

Pristojni organi morajo zagotoviti, da izračunani znesek kazni odraža načela učinkovitosti, sorazmernosti in odvračilnosti.

Kazen je:

— učinkovita, kadar dejansko in ustrezno sankcionira gospodarski subjekt zaradi neupoštevanja odločbe ter ga spodbudi k upoštevanju odločbe,

— sorazmerna, kadar je ustrezna in ne presega tistega, kar je potrebno za sankcioniranje neupoštevanja odločbe ter za spodbuditev gospodarskega subjekta k upoštevanju odločbe; pri njej se upoštevajo vse okoliščine primera, vključno z naložitvijo drugih kazni za ista dejstva (čeprav na drugačni pravni podlagi),

— odvračilna, kadar zadošča za odvrnitev gospodarskega subjekta od nadaljnjega kršenja odločbe ali od njene ponovne kršitve v prihodnosti ter kadar od neupoštevanja odločbe odvrača druge gospodarske subjekte.

Poleg tega je treba kazni izračunavati in uporabljati na nediskriminatoren način. Enakovredne okoliščine je treba sankcionirati na enak način, razen če obstaja objektiven in sorazmeren razlog za uporabo različnih kazni.

Slika 2

Ponazoritev postopka izračuna

6. **SMERNICE ZA GOSPODARSKE SUBJEKTE O SKRBNEM PREGLEDU V ZVEZI S PRISILNIM DELOM**

6.1 **Namen**

Uredba določa, da mora Komisija pripraviti smernice za gospodarske subjekte o skrbnem pregledu v zvezi s prisilnim delom ([127]). Te smernice izpolnjujejo to obveznost, saj podjetjem zagotavljajo nezavezujoče smernice o morebitnem prostovoljnem skrbnem pregledu v zvezi s prisilnim delom, ki temeljijo na mednarodno priznanih načelih in standardih (oddelek 2.2), ob upoštevanju ustrezne zakonodaje EU.

Ker smernice Komisije po definiciji niso zavezujoče, niso pravno izvršljive. Te smernice podjetjem ne nalagajo nobenih obveznosti, vključno z obveznostmi skrbnega pregleda ([128]). Lahko pa gospodarskim subjektom pomagajo zmanjšati tveganje prisilnega dela v njihovem poslovanju in dobavnih verigah ([129]). Te smernice vsebujejo tudi posebne usmeritve za pomoč MSP ([130]), pri čemer se upoštevajo njihovi omejeni viri za izvajanje skrbnega pregleda.

Te smernice temeljijo na prejšnjih smernicah EU o skrbnem pregledu v zvezi s prisilnim delom, objavljenih pred sprejetjem Uredbe, in jih nadomeščajo ([131]). V njih so podrobneje opisani možni ukrepi skrbnega pregleda, ki temeljijo na istih mednarodnih standardih kot prejšnje smernice (oddelek 2.2).

Podjetja, ki želijo izvajati skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom, so pozvana, naj se oprejo na te smernice ter jih nadgradijo s svojimi obstoječimi praksami skrbnega pregleda, ki so primerne, in sicer sorazmerno s tveganji, okoliščinami in okvirom podjetja.

6.2 **Zakonodaja EU v zvezi s skrbnim pregledom**

Čeprav Uredba ne nalaga obveznosti skrbnega pregleda, več drugih pravnih aktov EU za določene skupine podjetij določa zahteve glede skrbnega pregleda ali poročanja, povezane s tveganji prisilnega dela. Ti akti lahko med morebitnimi preiskavami pomagajo pri izkazovanju prizadevanj gospodarskih subjektov za opredelitev in obravnavanje tveganj prisilnega dela.

Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti ([132]) določa, da morajo velika podjetja, ki spadajo na njeno področje uporabe, prepoznati in obravnavati negativne vplive na človekove pravice in okolje pri svojem poslovanju in v vrednostnih verigah, po potrebi tudi v zvezi s prisilnim delom. Direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti, ki se bo začela uporabljati julija 2029, določa splošni pravni okvir za obvezni skrbni pregled za velika podjetja, ki spadajo na njeno področje uporabe ([133]).

Direktiva o poročanju podjetij glede trajnostnosti ([134]) uvaja podrobne zahteve glede poročanja za velika podjetja, da razkrijejo informacije o tveganjih za človekove pravice in vplivih nanje, vključno z, kadar je to ustrezno, informacijami o obstoju prisilnega dela v njihovem poslovanju ali dobavnih verigah.

Z zbirnim svežnjem za poenostavitev Omnibus I ([135]) so se poenostavile zahteve glede skrbnega pregleda in poročanja, določene v zgoraj navedenih direktivah, da bi se zmanjšalo upravno breme za podjetja, ki spadajo na njuno področje uporabe, ter manjša podjetja zaščitila pred prekomernimi zahtevami velikih podjetij po informacijah.

([127]) Člen 11, točka (a), uredbe o prisilnem delu.
([128]) Člen 1(3) uredbe o prisilnem delu.
([129]) Uvodna izjava 45 uredbe o prisilnem delu.
([130]) Uvodna izjava 32 in člen 11 uredbe o prisilnem delu.
([131]) Evropska komisija in Evropska služba za zunanje delovanje (2021), Smernice o potrebni skrbnosti za podjetja iz EU v zvezi z obvladovanjem tveganja prisilnega dela v njihovih dejavnostih in dobavnih verigah.
([132]) Direktiva (EU) 2024/1760 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti in spremembi Direktive (EU) 2019/1937 in Uredbe (EU) 2023/2859 (UL L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj). Direktiva je bila spremenjena z Direktivo (EU) 2026/470 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. februarja 2026 o spremembi direktiv 2006/43/ES, 2013/34/EU, (EU) 2022/2464 in (EU) 2024/1760 v zvezi z določenimi zahtevami glede poročanja podjetij o trajnostnosti in določenimi zahtevami glede skrbnega pregleda v podjetjih glede trajnostnosti (UL L, 2026/470, 26.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj).
([133]) Komisija bo do 26. julija 2027 sprejela smernice o izvajanju skrbnega pregleda v skladu z obveznostmi, določenimi v Direktivi.
([134]) Direktiva (EU) 2022/2464 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Uredbe (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti (UL L 322, 16.12.2022, str. 1).
([135]) Direktiva (EU) 2026/470 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 24. februarja 2026 o spremembi direktiv (EU) 2022/2464 in (EU) 2024/1760 v zvezi z zahtevami glede poročanja o trajnostnosti in glede skrbnega pregleda (UL L 2026/470, 26.2.2026, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2026/470/oj).

Nekatere obveznosti skrbnega pregleda, uvedene z zakonodajo EU, so specifične za nekatere kategorije proizvodov. Uredba o konfliktnih mineralih ([136]) določa, da morajo uvozniki kositra, tantala, volframa in zlata v Uniji izvajati potrebno skrbnost v oskrbovalni verigi ([137]), da se prepreči pridobivanje s konfliktnih območij in območij z visokim tveganjem. Uredba o baterijah ([138]) določa, da morajo podjetja, ki dajejo baterije na trg EU, izvajati politike potrebne skrbnosti v oskrbovalni verigi za surovine (litij, nikelj, kobalt in naravni grafit), da ublažijo socialna in okoljska tveganja, vključno s prisilnim delom. Uredba o krčenju gozdov ([139]) od subjektov, ki na trg EU dajejo govedo, kakav, kavo, palmovo olje, kavčuk, sojo ali les, zahteva, da zagotovijo, da navedeni proizvodi ne povzročajo krčenja gozdov in so zakonito proizvedeni, tudi v skladu z zakonodajo države proizvodnje, ki ureja človekove pravice, varovane z mednarodnim pravom.

Te smernice ne posegajo v smernice o skrbnem pregledu, ki jih je Komisija objavila v zvezi z drugimi pravnimi akti EU.

Poleg tega direktiva EU o preprečevanju trgovine z ljudmi ([140]) določa, da morajo države članice določiti minimalne kazni za trgovino z ljudmi, vključno s trgovino z ljudmi za namene izkoriščanja delovne sile, ter oblikovati ukrepe za pomoč in zaščito žrtev trgovine z ljudmi ter omogočanje njihovega dostopa do odškodnine.

6.3 **Kaj je skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom?**

6.3.1 *Skrbni pregled kot učinkovito orodje za boj proti prisilnemu delu*

Za namene te uredbe skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom pomeni prizadevanja gospodarskih subjektov za izvajanje obveznih zahtev ali prostovoljnih smernic, priporočil ali praks za odkrivanje, preprečevanje, blažitev ali odpravo uporabe prisilnega dela v zvezi s proizvodi, namenjenimi za trg EU ali izvoz ([141]).

Skrbni pregled je učinkovit način za odkrivanje in obravnavanje tveganj prisilnega dela. V tem okviru lahko skrbni pregled podjetja, čeprav ni predpisan s to uredbo, podjetju pomaga ravnati v skladu z njo. Če iz drugega pravnega akta EU ne izhaja posebna pravna obveznost izvajanja skrbnega pregleda, se podjetja sama odločijo, kako najbolje obravnavati tveganja prisilnega dela. Lahko se odločijo za izvajanje skrbnega pregleda, kot je pojasnjeno v tem oddelku, ali uporabijo alternativne pristope, navedene v oddelku 4.7.

Tveganja prisilnega dela so pogosto povezana s tveganji drugih kršitev človekovih pravic. Da bi bili učinkoviti, je treba posebne vidike skrbnega pregleda v okviru prisilnega dela razumeti v okviru širših pričakovanj glede skrbnega pregleda na področju človekovih pravic, določenih v pravu EU in mednarodnih standardih.

6.3.2 *Značilnosti skrbnega pregleda*

Skrbni pregled je osredotočen na preprečevanje (kot sestavni del odločanja in obvladovanja tveganj), vključuje stalno komunikacijo, je sorazmeren s tveganjem, po potrebi vključuje prednostno razvrščanje (tj. temelji na tveganju), bi moral ustrezati okoliščinam podjetja, je dinamičen in temelji na smiselnem sodelovanju z deležniki ([142]).

([136]) Uredba (EU) 2017/821 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. maja 2017 o določitvi obveznosti za potrebno skrbnost v oskrbovalni verigi za uvoznike v Uniji, ki uvažajo kositer, tantal in volfram, njihove rude ter zlato, ki izvirajo s konfliktnih območij in območij z visokim tveganjem (UL L 130, 19.5.2017, str. 1).

([137]) Priporočilo Komisije (EU) 2018/1149 z dne 10. avgusta 2018 o nezavezujočih smernicah za opredelitev konfliktnih območij in območij z visokim tveganjem ter drugih tveganj v oskrbovalni verigi v skladu z Uredbo (EU) 2017/821 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 208, 17.8.2018, str. 94).

([138]) Uredba (EU) 2023/1542 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. julija 2023 o baterijah in odpadnih baterijah, spremembi Direktive 2008/98/ES in Uredbe (EU) 2019/1020 ter razveljavitvi Direktive 2006/66/ES (UL L 191, 28.7.2023, str. 1).

([139]) Uredba (EU) 2023/1115 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. maja 2023 o omogočanju dostopnosti nekaterih primarnih in drugih proizvodov, povezanih s krčenjem in degradacijo gozdov, na trgu Unije in njihovem izvozu iz Unije ter o razveljavitvi Uredbe (EU) št. 995/2010 (UL L 160, 1.6.2023, str. 1).

([140]) Direktiva 2011/36/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2011 o preprečevanju trgovine z ljudmi in boju proti njej ter zaščiti njenih žrtev in o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2002/629/PNZ (UL L 101, 15.4.2011, str. 1).

([141]) Člen 2(3) uredbe o prisilnem delu.

([142]) Komentar k poglavju II, odstavek 19, smernic OECD za večnacionalna podjetja in ključne značilnosti smernic OECD o skrbnem pregledu.

Na ukrepe skrbnega pregleda lahko vplivajo dejavniki, kot so velikost podjetja, okoliščine njegovega poslovanja, njegov položaj v dobavnih verigah, vrsta njegovih proizvodov ali storitev, njegova vključenost v tveganja ter vrsta in resnost škodljivega vpliva ([143]). Na primer, velika podjetja morda potrebujejo bolj formalizirane in obsežnejše sisteme za obvladovanje tveganj prisilnega dela kot manjša podjetja z omejenim naborom proizvodov, dobavnih verig in deležnikov.

Če se gospodarski subjekti odločijo izvajati skrbni pregled, da bi ravnali v skladu z Uredbo, so te smernice zasnovane tako, da jim pri tem pomagajo.

Čeprav so v nadaljevanju navedene smernice o skrbnem pregledu zgolj prostovoljne, upoštevajo tudi izzive, s katerimi se MSP soočajo pri izvajanju skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom, ter po potrebi priporočajo posebne ukrepe, sorazmerne z njihovo velikostjo in viri. MSP lahko uporabljajo tudi vire, ki so na voljo prek enotnega portala za boj proti prisilnemu delu, ter druge podporne ukrepe, ki jih Evropska komisija zagotovi v skladu s členom 10 Uredbe.

Podjetja so pozvana, naj za podrobnejše informacije o izvajanju skrbnega pregleda preučijo mednarodne smernice o skrbnem pregledu, navedene v oddelku 2.2, in po potrebi smernice o skrbnem pregledu, ki jih je Komisija objavila na podlagi drugih zakonodajnih aktov EU. Podjetja, ki spadajo na področje uporabe direktive o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti, bi morala upoštevati prihodnje smernice Komisije, ki bodo izdane do 26. julija 2027.

6.3.3 *Vključevanje deležnikov*

Smiselno sodelovanje z deležniki je pomembno v celotnem postopku skrbnega pregleda. Podjetja bi si morala na ustrezen, sorazmeren in razumen način prizadevati za smiselno, pravočasno in vključujoče sodelovanje s potencialno prizadetimi skupinami in drugimi ustreznimi deležniki, da bi odkrila, ocenila in obravnavala tveganja prisilnega dela ([144]).

Podjetja bi morala opredeliti deležnike, na katere bi njihove dejavnosti v zvezi s prisilnim delom lahko vplivale, vključno z deležniki, katerih pravice so ali bi lahko bile prizadete. V primeru prisilnega dela so glavni prizadeti deležniki delavci in, kadar je to ustrezno, njihovi družinski člani. Z delavci bi morale razgovore opraviti zaupanja vredne tretje osebe, da se zagotovijo zaupnost, točnost in varnost sogovornikov. Kadar to ni mogoče, na primer v primeru prisilnega dela, ki ga nalaga država, bi morala podjetja uporabiti alternativne metode za zbiranje informacij, kot so posvetovanje z verodostojnimi in neodvisnimi strokovnimi viri, organizacijami delavcev (kot so sindikati), organizacijami civilne družbe, zagovorniki človekovih pravic ter viri informacij, vključenimi v podatkovno zbirko EU o tveganjih prisilnega dela.

Med deležniki so lahko tudi lokalne, regionalne ali nacionalne skupnosti in vlade, organizacije civilne družbe, predstavniki delavcev, nacionalne institucije za človekove pravice, poslovni partnerji, panožne pobude, vlagatelji, delničarji in potrošniki.

Podjetja bi morala sprejeti tudi ukrepe za opredelitev in odpravo ovir za učinkovito sodelovanje ranljivih ali marginaliziranih deležnikov ter zagotoviti, da deležniki ne bodo izpostavljeni povračilnim ukrepom ali kaznovanju, tudi z zagotavljanjem zaupnosti ali anonimnosti.

Od MSP se ne pričakuje, da bodo izvajala obsežna posvetovanja ali dejavnosti vključevanja, vendar lahko s svojimi deležniki sodelujejo na več načinov (npr. z neposrednimi razpravami s ključnimi dobavitelji, strankami ali zaposlenimi) v ustreznih primerih (npr. če je v podatkovni zbirki EU o tveganjih prisilnega dela določen sektor ali geografsko območje opredeljeno kot potencialno izpostavljeno tveganju prisilnega dela).

6.4 **Postopek skrbnega pregleda**

Šeststopenjski okvir OECD za skrbni pregled ([145]) podjetjem zagotavlja svetovno priznan, strukturiran pristop za odkrivanje in obravnavanje tveganj za človekove pravice pri njihovem poslovanju in v dobavnih verigah, hkrati pa jim omogoča, da svoj pristop prilagodijo svojim zadevnim sektorjem, dobavnim verigam in regionalnim okoliščinam. Ta okvir podjetjem zagotavlja podlago za oceno tveganj prisilnega dela v okviru njihovih splošnih prizadevanj za skrbni pregled in je tudi podlaga za druge ustrezne zakonodajne akte EU, kot je direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti.

([143]) Izraz „škodljivi vplivi“ se uporablja v mednarodnih smernicah MOD in OECD ter v direktivi EU o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti. V primeru te uredbe se ta izraz nanaša na vpliv dejanskih primerov prisilnega dela.

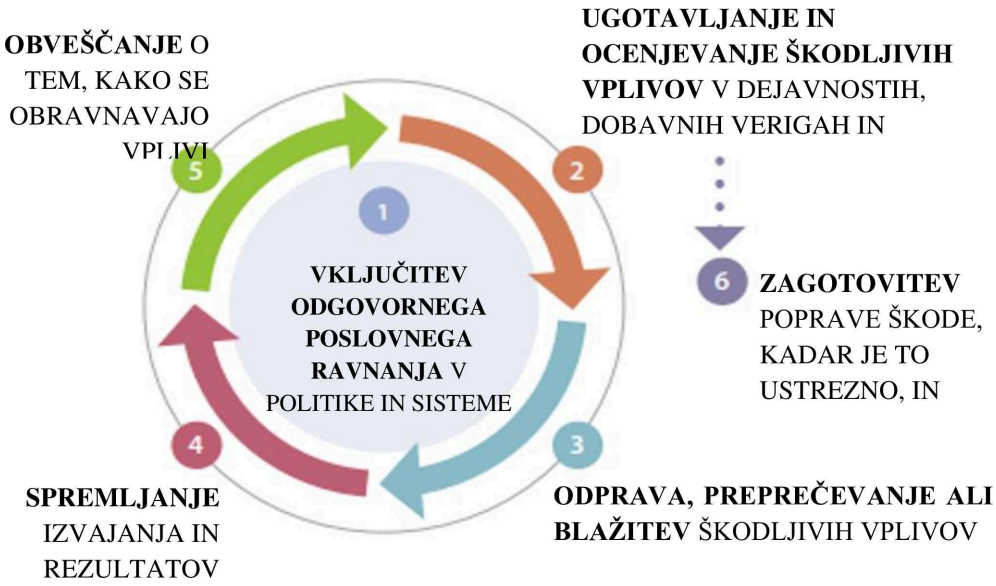
([144]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 50, vprašanje 10.

([145]) Smernice OECD o skrbnem pregledu.

V nadaljevanju navedeni koraki in pričakovanja temeljijo na okviru OECD in vsebujejo priporočila, ki se posebej nanašajo na skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom. Praktični ukrepi, opisani v nadaljevanju, niso namenjeni temu, da bi predstavljali izčrpen „kontrolni seznam“ za skrbni pregled, saj ni vsak praktični ukrep primeren za vsako situacijo. Podjetja lahko sama določijo konkretne ukrepe in postopke skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom na način, ki je sorazmeren z njihovimi specifičnimi tveganji, okoliščinami in okvirom ter primeren zanje.

Slika 2

Postopek skrbnega pregleda in podporni ukrepi ([146])

6.4.1 *Korak 1: Vključitev skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom v politike in sisteme obvladovanja tveganja v podjetju* ([147])

6.4.1.1 Oblikovanje, razširjanje in pregledovanje politik podjetja glede prisilnega dela

Podjetja, ki želijo prostovoljno izvajati skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom, bi morala ([148]) skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom vključiti v vse svoje ustrezne politike in sisteme obvladovanja tveganja. Ni jim treba razviti ločenega, samostojnega sistema ali politike skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom, temveč lahko obstoječe postopke in politike skrbnega pregleda prilagodijo za prepoznavanje in obravnavanje tveganj prisilnega dela. Prav tako lahko sprejmejo vzorčne politike, ki so jih oblikovala panožna združenja, organizacije civilne družbe ali večdeležniške pobude, ali se nanje oprejo, če so te primerne za velikost in dejavnosti podjetja ter okvir, v katerem posluje. Kadar ocena tveganja podjetja pokaže pomembna (tj. resna in verjetna) tveganja prisilnega dela, bi moralo podjetje oblikovati posebne politike za obravnavanje teh tveganj, ki odražajo lokalne okoliščine, sektorske dejavnike tveganja in posebnosti njegovega poslovanja. Politike podjetja glede prisilnega dela bi bilo treba oblikovati v posvetovanju z njegovimi ustreznimi deležniki in bi morale vključevati naslednje:

— zavezanost temeljnim načelom in pravicam pri delu, ki jih določa MOD, mednarodno priznanim standardom glede prisilnega dela ter nacionalni delovni zakonodaji in politikam v državah, v katerih podjetje posluje,

— opis pristopa podjetja k skrbnemu pregledu in postopku za njegovo izvajanje (tj. prepoznavanje, preprečevanje in zmanjševanje tveganj, sodelovanje z deležniki ter zagotovitev poprave škode ali sodelovanje pri njej, kadar je to potrebno),

— pričakovanja, da njegova odvisna podjetja in poslovni partnerji spoštujejo mednarodno priznane standarde, ter mehanizme za spremljanje in uveljavljanje teh pričakovanj.

([146]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 21.
([147]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 22–24 in 56–60; priročnik MOD-IOE, str. 17–19.
([148]) Uporaba besedne zveze „bi morala“ v tem oddelku smernic se nanaša na priporočila glede možnih ukrepov, ki bi jih morala upoštevati podjetja, ki želijo prostovoljno izvajati skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom.

MSP lahko uporabijo zunanjo podporo in se nanjo oprejo, na primer podporo organizacij delodajalcev, panožnih združenj, panožnih shem, večdeležniških pobud ali drugih strokovnjakov, da bi razumela, kako obravnavati vprašanja prisilnega dela na način, ki je sorazmeren z njihovim specifičnim položajem in viri. Poleg tega lahko uporabijo podatkovno zbirko EU o tveganjih prisilnega dela, da bi bolje razumela, ali lahko sektor, v katerem poslujejo, in geografska območja, s katerih nabavljajo, pomenijo tveganje prisilnega dela.

Politike glede prisilnega dela bi morale biti javno dostopne (npr. z objavo na spletnem mestu podjetja, zagotovitvijo njihove dostopnosti v lokalnih jezikih držav, v katerih podjetje posluje, itd.) ter interno sporočene vsem zadevnim zaposlenim in drugim delavcem na razumljiv, dostopen in kulturno ustrezen način (npr. z objavo na intranetu podjetja ter uvedbo strategije notranjega komuniciranja in usposabljanja itd.) ([149]).

MSP lahko za sporočanje svojih politik glede prisilnega dela uporabljajo preproste, nizkocenovne ukrepe, kot so objava politike na njihovem spletnem mestu ali v družbenih medijih, kratko praktično usposabljanje zaposlenih ali vključitev teh politik v njihove postopke naročanja.

Podjetja bi morala svoje politike skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom redno pregledovati in jih po potrebi posodabljati, zlasti kadar pride do pomembne spremembe, pri čemer bi morala upoštevati ugotovljena tveganja, ukrepe, sprejete za njihovo odpravo, in rezultate vsakega spremljanja ali pregleda.

6.4.1.2 Vključitev politik v sisteme nadzora in upravljanja

Podjetja bi morala odgovornost za izvajanje različnih vidikov politik podjetja o skrbnem pregledu v zvezi s prisilnim delom dodeliti ustreznim oddelkom (npr. oddelkom za obvladovanje tveganj ali skladnost poslovanja, oddelkom za razvoj proizvodov, proizvodnim oddelkom, oddelkom za prodajo/trženje, oddelkom za nabavo/oskrbo itd.), pri čemer bi morala posebno pozornost nameniti tistim vodjem, katerih ravnanja in odločitve najverjetneje povečujejo ali zmanjšujejo tveganja ([150]). To bi moralo vključevati jasne ureditve upravljanja in nadzor nad temi politikami na ravni višjega vodstva ali uprave. Podjetja bi morala svojim delavcem pomagati razumeti in izvajati tiste vidike politik skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom, ki so pomembni za njihovo vlogo, tako da jim zagotovijo ustrezna sredstva in usposabljanje ter poskrbijo, da so notranje spodbude usklajene s politikami podjetja.

Podjetja bi morala razviti ali prilagoditi obstoječe sisteme komuniciranja in vodenja evidenc za prepoznavanje, ocenjevanje, blažitev in preprečevanje tveganj, da bi si nato lahko višje vodstvo in oddelki, odgovorni za izvajanje politik glede prisilnega dela, med seboj izmenjevali informacije o teh politikah. Zagotoviti bi morala tudi, da imajo skupine in poslovne enote enake informacije o politikah glede prisilnega dela in enako razumevanje teh politik ter da delavcem zagotavljajo usposabljanje o politikah glede prisilnega dela.

MSP lahko odgovornosti za izvajanje politik glede prisilnega dela in izmenjavo informacij o njih dodelijo znotraj obstoječih skupin. Kadar je to mogoče, bi bilo treba te naloge dodeliti vodjem in delavcem podjetja, ki imajo predhodne izkušnje, strokovno znanje ali interes za vprašanja v zvezi s skrbnim pregledom.

6.4.1.3 Vključitev politik in pričakovanj v sodelovanje z dobavitelji in drugimi poslovnimi partnerji

Podjetja bi morala dobaviteljem in drugim ustreznim poslovnim partnerjem sporočiti ključne vidike svojih politik glede prisilnega dela in svojih pričakovanj. Kadar je to ustrezno, bi morale biti politike na voljo v lokalnih jezikih.

Podjetja bi morala v pogodbe ali druge pisne dogovore (npr. kodekse ravnanja za dobavitelje) z dobavitelji in drugimi poslovnimi partnerji vključiti svoje pogoje in pričakovanja glede vprašanj prisilnega dela, na primer: spoštovanje mednarodno priznanih standardov; preglednost, spremljanje in poročanje; zahteve o prenosu zahtev glede skrbnega pregleda na njihove lastne poslovne odnose in razloge za prenehanje poslovnih odnosov (začasna prekinitev ali odpoved pogodbe) v primeru neizpolnjevanja pričakovanj ([151]). Pogodbene ukrepe bi bilo treba uporabljati tako, da so v praksi učinkoviti glede na okoliščine posameznega primera.

([149]) Priročnik MOD-IOE, str. 19.
([150]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 57–59, vprašanje 1.
([151]) Oddelek 6.4.6. O prenehanje poslovnih odnosov bi bilo treba razmisliti kot o zadnji možnosti.

Podjetja bi morala, kadar je to mogoče, v svojo oceno pred vzpostavitvijo novega poslovnega odnosa vključiti merila skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom. Kadar dobavitelji ali poslovni partnerji oskrbujejo več strank in sektorjev, lahko to pomeni tudi upoštevanje obstoječih ali potencialno nasprotujočih si pričakovanj njihovih drugih strank ali poslovnih odnosov. Da bi omejila razhajajoča se pričakovanja, lahko podjetja razmislijo o uskladitvi z mednarodnimi in panožnimi standardi skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom, o sodelovanju z drugimi akterji v panogi pri skupnih politikah glede prisilnega dela in okvirih poročanja ter o sodelovanju s poslovnimi partnerji glede tega, kako zmanjšati in poenostaviti nasprotujoče si zahteve.

Podjetja bi morala, kadar je to mogoče, razmisliti o uporabi sodelovalnih pristopov k skrbnemu pregledu prek pobud za trajnostnost na ravni panoge, več panog ali več deležnikov (na primer za združevanje znanja, povečanj vzvoda in učinkovitejše izvajanje ukrepov skrbnega pregleda), pri čemer pa so vedno še naprej odgovorna za zagotavljanje, da se skrbni pregled izvaja učinkovito ([152]) in v skladu s konkurenčnim pravom EU. Čeprav lahko sodelovalni pristopi podpirajo skrbni pregled, bi morala podjetja oceniti, ali ti pristopi glede na njihove specifične okoliščine ustrezajo svojemu namenu, in po potrebi še naprej sprejemati dodatne ukrepe.

Delitev stroškov in prihranki so pogosto prednost panožnega sodelovanja in so lahko posebej koristni za podjetja z omejenimi viri. MSP lahko na primer uporabljajo predloge in vzorčne pogodbe z dobavitelji, ki so jih pripravili poslovni partnerji ali organizacije delodajalcev, ali sodelujejo z drugimi podjetji, dejavnimi v istem sektorju, ki se morda srečujejo s podobnimi izzivi.

Podjetja bi morala zagotoviti tudi ustrezne vire in usposabljanje, da bi dobaviteljem in drugim poslovnim partnerjem omogočila razumevanje veljavnih zahtev politik glede prisilnega dela ter izvajanje učinkovitih sistemov skrbnega pregleda. Ti viri bi morali biti prilagojeni ravni tveganja ter operativnemu okviru teh dobaviteljev in poslovnih partnerjev. Podjetja bi morala oceniti tudi vidike svojega poslovanja, poslovnega modela ali poslovnih praks, ki lahko nenamerno prispevajo k tveganjem prisilnega dela ali ustvarjajo ovire za sposobnost dobavitelja, da izvaja skrbni pregled v zvezi s prisilnim delom ([153]).

Podjetja bi morala razmisliti o tem, da bi nabavljala samo od dobaviteljev, ki izpolnjujejo njihova pričakovanja glede odgovornega poslovnega ravnanja. To je lahko še posebno pomembno v primerih, ko je v podatkovni zbirki EU o tveganjih prisilnega dela določen sektor ali geografsko območje opredeljeno kot izpostavljeno potencialnemu tveganju prisilnega dela. V ta namen bi lahko MSP razmislila o preprostih, stroškovno učinkovitih metodah za preverjanje dobaviteljev (kot so kontrolni seznami ali zahteve za informacije o pretekli uspešnosti), da bi zmanjšala obseg sredstev, potrebnih za prepoznavanje, spremljanje, blažitev ali preprečevanje tveganj ali dejanskih vplivov po sklenitvi pogodbe z dobaviteljem.

6.4.2 *Korak 2: Odkrivanje in ocenjevanje tveganj prisilnega dela v poslovanju podjetja, njegovih dobavnih verigah in poslovnih odnosih* ([154])

6.4.2.1 Izvedba predhodne študije tveganj prisilnega dela v podjetju

Podjetja bi morala izvesti obsežno predhodno študijo svojega poslovanja in po potrebi svojih poslovnih odnosov, da bi opredelila splošna področja, na katerih je pojav tveganj prisilnega dela najverjetnejši in na katerih so ta tveganja najpomembnejša. Upoštevati bi morala dejavnike tveganja, značilne za geografsko območje, sektor, proizvod ali podjetje, na podlagi ustreznih virov informacij ([155]). Od podjetij se pričakuje, da preučijo splošna področja tveganja na način, ki je sorazmeren z njihovo velikostjo in viri ter temelji na informacijah, ki so jim razumno na voljo. Podatkovna zbirka EU o tveganjih prisilnega dela na primer vsebuje okvirne in neizčrpne informacije o razširjenih in resnih tveganjih prisilnega dela, povezanih z določenimi geografskimi območji in proizvodi, na podlagi javno dostopnih podatkov ([156]). MSP in druga podjetja z omejenimi viri lahko uporabijo podatkovno zbirko za izvedbo predhodne študije. Kadar podjetje za tveganja prisilnega dela izve zunaj okvira svoje predhodne študije, bi morala biti taka tveganja vključena tudi v postopek opredelitve tveganj.

([152]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 51–54, vprašanji 12 in 13.

([153]) Oddelek 6.4.3.2 teh smernic o možnih ukrepih za prilagoditev ali spremembo poslovnih praks podjetja.

([154]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 25–28 in 61–73; priročnik MOD-IOE, str. 20–59.

([155]) Za dodatne informacije o dejavnikih tveganja glej smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 62, vprašanje 20; Priročnik MOD-IOE, str. 22–25. Komisija bo do 26. julija 2027 izdala smernice o dejavnikih tveganja na podlagi direktive o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti.

([156]) Za dodatne vire informacij, ki jih je treba upoštevati pri ocenjevanju tveganj prisilnega dela na geografski in sektorski ravni, glej priročnik MOD-IOE, str. 24 in 25.

Predhodno študijo bi bilo treba redno pregledovati in jo posodobiti ob večjih spremembah (npr. širitev podjetja ali njegovih nabavnih dejavnosti, pomemben razvoj novih proizvodov, prestrukturiranje podjetja, verodostojne informacije o morebitnih novih tveganjih prisilnega dela itd.).

6.4.2.2 Izvedba poglobljene ocene najpomembnejših tveganj prisilnega dela

Podjetja bi morala na podlagi rezultatov predhodne študije izvesti poglobljeno oceno poslovanja, dobaviteljev in drugih poslovnih odnosov za področja in pri proizvode, pri katerih so bila ugotovljena najpomembnejša tveganja prisilnega dela. Ocena bi morala podjetjem omogočiti, da opredelijo svoje dejavnosti in poslovne odnose z visokim tveganjem. Podjetja bi morala ocene izvesti v naslednjih primerih: kadar poslovni odnosi z visokim tveganjem še niso bili ocenjeni, pred vzpostavitvijo novih neposrednih poslovnih odnosov z visokim tveganjem ali kadar so se okoliščine tveganja med poslovnimi odnosi z visokim tveganjem spremenile. Kadar že obstajajo verodostojne ocene tveganj, povezanih z nekaterimi poslovnimi odnosi, je priporočljivo, da podjetja pregledajo ugotovitve ocen in svoja prizadevanja usmerijo v obravnavanje tveganj.

Raven podrobnosti in poglobljenosti teh ocen tveganja bi morala biti sorazmerna z velikostjo podjetij, njihovimi viri in ravnjo njihove vključenosti v tveganja ter resnosti in verjetnosti tveganja. Primeri oblik ocene vključujejo preglede dokumentacije, samoocene dobaviteljev, preglede in revizije na kraju samem, razgovore z delavci ter vključevanje deležnikov. Podjetja bi morala kot podlago za svoje poglobljene ocene tveganja, namenjene opredelitvi tveganj prisilnega dela v svojem poslovanju in dobavnih verigah, uporabiti smernice MOD o kazalnikih prisilnega dela ([157]) in smernice OECD o virih za poglobljeno oceno ([158]). Podjetja lahko uporabijo tudi vire informacij, opredeljene v podatkovni zbirki EU o tveganjih prisilnega dela za določena geografska območja in proizvode.

V primerih, ki lahko vključujejo prisilno delo, ki ga nalaga država, bi morala podjetja oceniti širši pravni, institucionalni in politični okvir ([159]) ter preveriti, ali obstajajo dokazi o državni politiki ali državno sankcionirani praksi, ki neposredno ali posredno nalaga ali legitimira uporabo neprostovoljnosti ali prisile pri razporejanju človeških virov ali druge zlorabe državne oblasti, kot jih opisuje MOD ([160]). Ker so tradicionalne ocene in revizije na kraju samem v takih okoliščinah močno omejene, morajo poglobljene ocene vključevati neodvisne teoretične raziskave, poročila mednarodnih organizacij, strokovne analize tveganja in verodostojne podatke civilne družbe. Podatkovna zbirka EU o tveganjih prisilnega dela vsebuje tudi posebne informacije o nekaterih primerih tveganj prisilnega dela, ki ga nalaga država.

6.4.2.3 Ocena vključenosti podjetja v ugotovljena tveganja prisilnega dela

Raven vključenosti podjetja v tveganje prisilnega dela je eden od dejavnikov, ki jih je treba upoštevati v okviru celovite ocene pri določanju, kako naj se podjetje odzove na tveganje (v okviru koraka 3) in ali naj zagotovi popravo škode (v okviru koraka 6) ([161]).

Podjetje „povzroča“ tveganje prisilnega dela, če njegove dejavnosti, bodisi dejanja bodisi opustitve, same po sebi zadostujejo za nastanek tveganja prisilnega dela.

Podjetje skupaj z drugimi podjetji povzroča tveganje prisilnega dela ali k njemu „prispeva“, če njegove dejavnosti v povezavi z dejavnostmi drugih podjetij povzročajo to tveganje ali če te dejavnosti povzročijo, olajšajo ali spodbudijo drugo podjetje, da ga povzroči.

6.4.2.4 Prednostna obravnava najpomembnejših tveganj prisilnega dela

Kadar vseh ugotovljenih tveganj prisilnega dela ni mogoče takoj preprečiti, ublažiti ali odpraviti, bi morala podjetja v skladu s pristopom k skrbnemu pregledu, ki temelji na tveganju, dati prednost obravnavi najpomembnejših tveganj glede na njihovo resnost in verjetnost ([162]).

([157]) https://www.ilo.org/publications/identification-forced-labour-guidance-practitioners in priročnik MOD z naslovom *Hard to see, harder to count* (Težko opaziti, še težje prešteti).

([158]) Za dodatne informacije o morebitnih virih za ocenjevanje dejavnikov tveganja prisilnega dela glej smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 65–96, zlasti vprašanja 23, 25 in 28.

([159]) Priročnik MOD-IOE, str. 56.

([160]) Priročnik MOD-IOE, str. 54.

([161]) Podjetja, za katera veljajo obveznosti iz Direktive (EU) 2024/1760 o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti, bi morala svojo raven vključenosti in odgovornosti določiti v skladu s pravili iz navedene direktive.

([162]) Prisilno delo je že po svoji naravi zelo huda kršitev človekovih pravic. Prednostna obravnava se zato ne bi smela razumeti kot relativizacija škode, temveč kot orodje za osredotočanje prizadevanj za preprečevanje in blažitev na področja, kjer so tveganja prisilnega dela najverjetnejša in najbolj razširjena.

Podjetja bi morala opredeliti tveganja, ki jih je mogoče odpraviti takoj, bodisi v celoti bodisi delno. Takojšnji ukrepi bi morali vključevati obravnavanje dejavnosti, s katerimi podjetje povzroča tveganja prisilnega dela ali prispeva k njim, na primer s sprejetjem hitrih notranjih ukrepov, kot je posodobitev pogodbenih pogojev z dobavitelji in širših nabavnih praks podjetja ali sprememba revizijskih protokolov, da se osredotočijo na predhodno spregledana področja tveganja. Kadar so tveganja povezana s poslovnimi odnosi, bi morala podjetja oceniti, ali imajo njihovi partnerji vzpostavljene ustrezne politike in postopke za odkrivanje, ocenjevanje in obravnavanje tveganj prisilnega dela.

Podjetja bi morala glede na resnost in veliko verjetnost teh tveganj v nekaterih sektorjih in dobavnih verigah ter na nekaterih lokacijah razmisliti o prednostnem obravnavanju tveganj prisilnega dela, ki ga nalaga država.

Ko so najpomembnejša tveganja odkrita in obravnavana, bi moralo podjetje preiti na druga tveganja.

6.4.3 *Korak 3: Preprečevanje, blažite in odprava tveganj prisilnega dela* ([163])

6.4.3.1 Sprejetje ustreznih ukrepov za preprečevanje, blažitev ali odpravo tveganj prisilnega dela

Podjetja bi morala na podlagi ocene vključenosti podjetja v tveganja prisilnega dela sprejeti ustrezne ukrepe za obvladovanje ugotovljenih tveganj in odzivanje nanje.

Najprej bi se morala osredotočiti na preprečevanje kot glavni cilj skrbnega pregleda ([164]). Ko so tveganja prisilnega dela opredeljena, bi morala podjetja sprejeti ukrepe za njihovo preprečevanje (tj. za zmanjšanje verjetnosti ali resnosti tveganj) oziroma, kadar preprečevanje ni mogoče, ustrezno ublažiti tveganja (tj. zmanjšati njihovo verjetnost ali resnost).

Če podjetja ugotovijo, da v poslovanju ali dobavnih verigah proizvoda dejansko prihaja do prisilnega dela, v skladu z Uredbo tega proizvoda ne smejo dati na trg EU ali omogočiti njegove dostopnosti na njem niti ga izvoziti ([165]).

Ukrepi, ki jih sprejmejo podjetja, morajo biti (i) primerni za doseganje cilja preprečevanja oziroma, kadar je to ustrezno, odpravo tveganj, (ii) sorazmerni z resnostjo in verjetnostjo tveganj ter z vključenostjo podjetja v ta tveganja in (iii) ustrezati okoliščinam (kot so velikost podjetja, sektor in kompleksnost njegovih dobavnih verig ter njegov vzvod za vplivanje na ustrezne poslovne odnose).

Možni ukrepi za preprečevanje, blažitev ali odpravo tveganj prisilnega dela lahko vključujejo naslednje:

— ***Priprava in izvajanje načrtov za preprečevanje ali korektivno ukrepanje***

Kadar je to potrebno zaradi narave ali kompleksnosti zahtevanih ukrepov, bi morala podjetja pripraviti in izvajati načrte za preprečevanje ali korektivno ukrepanje, v katerih so opredeljeni ukrepi za preprečevanje, odpravo ali blažitev tveganj prisilnega dela. V načrtih bi morali biti jasno opredeljeni ustrezni kazalniki prisilnega dela, opisane ugotovljene težave in njihovi temeljni vzroki, navedeni preventivni ali korektivni ukrepi, potrebni za obravnavanje tveganj, dodeljene odgovornosti ustreznemu osebju ali oddelkom v podjetju, določen jasen časovni okvir za izvajanje in, kadar je ustrezno, določeni kvalitativni in kvantitativni kazalniki za merjenje izboljšanja ([166]).

Podjetja, zlasti MSP, se lahko pri pripravi preprostih akcijskih načrtov, osredotočenih na pomembna tveganja prisilnega dela, oprejo na podporo panožnih in večdeležniških pobud na tem področju ter na poslovna združenja ali večje poslovne partnerje.

— ***Prilagoditev ali sprememba poslovnih praks***

Podjetja bi si morala prizadevati za preprečevanje, odpravo ali blažitev tveganj prisilnega dela s prilagoditvijo ali spremembo nekaterih vidikov dejavnosti podjetja. To lahko na primer vključuje prilagoditev poslovnih načrtov, strategij in praks podjetja (vključno z nabavnimi praksami, zasnovo in distribucijo), operativnih procesov (vključno s proizvodnimi procesi in časovnimi okviri naročil), notranjih sistemov upravljanja, obratov in infrastrukture.

([163]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 29–31 in 74–81; priročnik MOD-IOE, str. 60–83.
([164]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 16.
([165]) Oddelek 3.1.
([166]) Za podrobnosti o vsebini načrtov za korektivno ukrepanje glej priročnik MOD-IOE, str. 61–63, orodje 7.

— ***Uporaba in povečanje vzvoda za doseganje sprememb v drugih podjetjih***

Podjetja imajo različne stopnje vzvoda za vplivanje na druga podjetja; to določa njihovo sposobnost vplivanja na izboljšanje delovnih pogojev s spodbujanjem sprememb v širšem okolju ali v protipravnih praksah poslovnega partnerja, ki povzroča škodo ([167]). Obseg vzvoda podjetja je odvisen od dejavnikov, kot so pogodbeni ali operativni vpliv podjetja na dobavitelje, obseg ali vrednost nabav pri zadevnem dobavitelju, njegov tržni položaj in njegova vloga v dobavni verigi.

Kolikor je mogoče in sorazmerno z njihovimi sredstvi bi morala podjetja uporabiti svoj vzvod, da bi poslovne partnerje spodbudila k preprečevanju, blažitvi ali odpravi tveganj. To lahko na primer vključuje vključitev pričakovanj glede skrbnega pregleda v pogodbe, povezovanje poslovnih spodbud z uspešnostjo pri izvajanju skrbnega pregleda ter sodelovanje s poslovnimi partnerji ali organi v državi, kjer se lahko pojavijo tveganja prisilnega dela. Pogodbene klavzule in zagotovila lahko podpirajo skrbni pregled, vendar bi jih bilo treba dopolniti z ustreznimi nadaljnjimi ukrepi in ukrepi preverjanja ter se ne bi smeli obravnavati kot sami po sebi zadostni.

Omejen vzvod podjetja ne zmanjšuje njegove odgovornosti za preprečevanje ali obravnavanje tveganj prisilnega dela. Kadar je vzvod omejen, bi morala podjetja dejavno iskati načine za njegovo povečanje s sodelovalnimi pristopi (kot so kolektivni panožni programi za korektivne ukrepe ali popravo škode), krepitvijo zmogljivosti in podporo ali sodelovanjem s partnerjem v dobavni verigi, ki ima vzvod za vplivanje na partnerja na ravni, na kateri je bilo ugotovljeno prisilno delo.

MSP in druga podjetja, ki imajo lahko omejen vzvod, si lahko prizadevajo vplivati na poslovne partnerje s temi sodelovalnimi pristopi, pa tudi s pogodbenimi dogovori in predhodnim preverjanjem, ali dobavitelji ravnajo odgovorno. Podjetja, ki sklepajo pogodbena razmerja z MSP, bi morala zagotoviti, da so pogoji pogodbe razumni, in preučiti, ali so za MSP potrebni posebni podporni ukrepi.

V zvezi s tveganji, povezanimi s poslovnimi partnerji, s katerimi podjetje ni v pogodbenem razmerju, lahko podjetja, kadar je to mogoče, svoje pogodbene poslovne partnerje zaprosijo, naj nabavo ali druge dejavnosti usmerijo v partnerje, ki so bili predhodno preverjeni ali imajo vzpostavljene verodostojne postopke skrbnega pregleda za svoje dobavitelje, oziroma naj to zahtevajo od svojih dobaviteljev. Neposredno lahko sodelujejo tudi s poslovnimi partnerji z visokim tveganjem, s katerimi niso v pogodbenem razmerju, enako kot s svojimi pogodbenimi partnerji, tudi s sodelovalnimi pristopi, ki zmanjšujejo podvojene in/ali pretirane zahteve po podatkih.

Kadar tveganja prisilnega dela izhajajo iz sistemskih vprašanj, na katera podjetje nima vpliva (npr. visoke stopnje revščine in sistemska diskriminacija manjšinskih skupin), bi si moralo podjetje prizadevati za obravnavanje teh vprašanj s sodelovanjem z vladami, opredelitvijo obstoječih pobud ali panožnim sodelovanjem ([168]). Vendar se lahko zgodi, da v primerih prisilnega dela, ki ga nalaga država, vlade niso pripravljene sodelovati s podjetji ali obravnavati sistemskih izzivov, na katere opozarjajo podjetja ([169]).

MSP, ki poslujejo v regijah z visokim tveganjem, se lahko pridružijo kolektivnim pobudam ali sodelujejo z nevladnimi organizacijami ali panožnimi združenji, ki sodelujejo z zadevnimi vladami.

— ***Podpiranje poslovnih odnosov***

Podjetja bi si morala sorazmerno in na podlagi tveganj prizadevati za podpiranje dobaviteljev in drugih poslovnih partnerjev pri odkrivanju, preprečevanju in blažitvi tveganj. Podporni ukrepi lahko na primer vključujejo sodelovanje z njimi pri pripravi in izvajanju načrtov za preprečevanje ali korektivno ukrepanje, zagotavljanje tehničnih smernic ali usposabljanja, olajševanje njihove udeležbe v ustreznih pobudah na tem področju ter sodelovanja v njih in s poslovnimi partnerji ali olajševanje dostopa do lokalnih ponudnikov storitev, krepitev zmogljivosti, usposabljanje, posodobitev sistemov upravljanja ter, kadar je to primerno, finančno podporo in zaveze glede nabave. V okviru razmerja med velikim podjetjem in njegovimi poslovnimi partnerji iz vrst MSP bi morala biti podpora ciljno usmerjena ter sorazmerna z viri, znanjem in omejitvam MSP.

([167]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 78, vprašanje 36.
([168]) Za več informacij o obravnavanju sistemskih vprašanj glej smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 76, okvir 6.
([169]) Priročnik MOD-IOE, str. 54.

— ***Prenehanje poslovnega odnosa***

Kadar podjetja v svojih dobavnih verigah ugotovijo tveganje prisilnega dela, ki ga ni mogoče obravnavati, bi morala, kot zadnji možnosti, razmisliti o prenehanju poslovnega odnosa z dobaviteljem ali poslovnim partnerjem. O prenehanju poslovnega odnosa bi morala razmisliti zlasti, kadar ugotovljenih tveganj prisilnega dela ni mogoče odpraviti, kadar ni razumne možnosti za spremembo, kadar predhodni poskusi preprečevanja ali blažitve tveganj niso bili uspešni ali kadar poslovni partner, ki povzroča tveganje, ne sprejme ali ne more sprejeti takojšnjih ukrepov za preprečevanje ali blažitev teh tveganj. Če je to mogoče, bi bilo treba izkoristiti vzvod.

Kadar so bila vsa prizadevanja za spremembo razmer, tudi z izkoriščanjem ali povečanjem vzvoda, neuspešna in še vedno obstaja tveganje prisilnega dela, mora podjetje prekiniti poslovni odnos.

V takem primeru bi moralo podjetje zagotoviti odgovorno prenehanje poslovnega odnosa ob upoštevanju nacionalne zakonodaje, mednarodnih delovnih standardov in kolektivnih pogodb. Skupaj s poslovnim partnerjem bi moralo vnaprej opredeliti morebitne stopnjevalne ukrepe za prenehanje poslovnega odnosa ter vodstvu in sindikatu, kadar ta obstaja, predložiti podrobne informacije v podporo odločitvi o prenehanju. Podjetje bi moralo sprejeti ukrepe za preprečevanje, blažitev ali odpravo vseh škodljivih vplivov, ki izhajajo iz prenehanja poslovnega odnosa, v razumnem roku predhodno obvestiti zadevnega poslovnega partnerja o odločitvi in odločitev redno preverjati.

Gospodarski subjekt se ne more uspešno sklicevati na to, da je trajanje poslovnega odnosa določeno s pogodbo ali da je dobavitelj ključni poslovni partner, kot utemeljitev za neupoštevanje prepovedi prisilnega dela.

V primeru prisilnega dela, ki ga nalaga država, pri katerem vzvod podjetja običajno ne more preprečiti državnih pooblastil in je poprava škode le redko mogoča, je lahko prenehanje poslovnega odnosa edini izvedljiv ukrep za blažitev ali odpravo tveganja prisilnega dela.

6.4.4 *Korak 4: Spremljanje in ocenjevanje izvajanja ter rezultati* ([170])

6.4.4.1 Spremljanje izvajanja in učinkovitosti ukrepov skrbnega pregleda v podjetju

Podjetja bi morala izvajati stalno spremljanje za ocenjevanje izvajanja in učinkovitosti svojih ukrepov skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom, zlasti svojih odzivov na tveganja prisilnega dela, ter po potrebi tudi panožnih in večdeležniških pobud, v katerih sodelujejo.

Spremljanje bi moralo presegati poslovanje podjetja ter vključevati spremljanje in redna ocenjevanja poslovnih partnerjev in dobaviteljev ter preverjanje, ali se ukrepi za blažitev tveganj izvajajo in ali so učinkoviti pri obravnavanju tveganj oziroma jih je treba prilagoditi.

Kadar je to mogoče, bi moralo spremljanje temeljiti na smiselnih kvalitativnih in kvantitativnih kazalnikih za merjenje napredka pri doseganju ciljev, kot so: delež preventivnih ali korektivnih ukrepov, izvedenih v predvidenih rokih; delež deležnikov, ki menijo, da so bila tveganja ustrezno obravnavana ali da so pritožbeni mehanizmi učinkoviti, ali pogostost ponavljajočih se težav, povezanih s predhodno ugotovljenimi tveganji. Podjetja bi morala zagotoviti, da so kazalniki zasnovani tako, da omogočajo vpogled v to, ali se ukrepi v praksi učinkovito izvajajo in ali vodijo k boljšim rezultatom.

Konkretne metode za spremljanje izvajanja in pogostost spremljanja bodo odvisne od okvira poslovanja, velikosti in profila tveganja podjetja. Metode spremljanja lahko vključujejo ocenjevanje informacij iz pritožbenih mehanizmov in povratnih informacij deležnikov ([171]). Spremljanje bi moralo biti najintenzivnejše in najpogostejše pri najresnejših in najverjetnejših tveganjih prisilnega dela, bodisi pri poslovanju podjetja bodisi v povezavi z njegovimi poslovnimi odnosi.

([170]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 32 in 82–84, ter priročnik MOD-IOE, str. 84–87.

([171]) Za dodatne informacije o tem, kako lahko podjetja spremljajo svoje dejavnosti skrbnega pregleda, glej smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 82 in 83, vprašanje 42.

Kadar so tveganja povezana s prisilnim delom, ki ga nalaga država, bi se morala podjetja osredotočiti na spremljanje podatkov MOD in neodvisnih strokovnjakov. MSP lahko izkoristijo kolektivno spremljanje prek panožnih ali večdeležniških pobud, preverjanje prisilnega dela vključijo v obstoječe postopke spremljanja ter se osredotočijo na spremljanje omejenega sklopa smiselnih kazalnikov napredka, ki omogočajo oceno učinkovitosti možnih ukrepov skrbnega pregleda (kot je število vloženih in rešenih pritožb delavcev).

6.4.4.2 Uporaba rezultatov spremljanja za izboljšanje postopka skrbnega pregleda v podjetju v zvezi s prisilnim delom

Podjetja bi morala rezultate svojega postopka spremljanja in mehanizmov za popravo škode uporabiti za izboljšanje svoje politike in ukrepov skrbnega pregleda v zvezi s prisilnim delom. Politiko skrbnega pregleda, ugotovljena tveganja prisilnega dela in ukrepe za obravnavanje prisilnega dela bi bilo treba po potrebi posodobiti v skladu z rezultati spremljanja ter ob ustreznem upoštevanju ustreznih informacij deležnikov.

6.4.5 *Korak 5: Obveščanje o tem, kako se obravnavajo tveganja* ([172])

6.4.5.1 Zunanje sporočanje ustreznih informacij o skrbnem pregledu podjetja v zvezi s prisilnim delom ([173])

Podjetja bi morala javno sporočati ustrezne informacije o skrbnem pregledu v zvezi s prisilnim delom. To bi moralo vključevati informacije o vključitvi skrbnega pregleda v njihove notranje politike in sisteme upravljanja, področjih, na katerih so bila ugotovljena pomembna tveganja prisilnega dela, merilih, uporabljenih za prednostno razvrščanje tveganj prisilnega dela, dejavnostih, izvedenih za preprečevanje ali blažitev teh tveganj, in rezultatih teh dejavnosti. Kadar je to mogoče, bi morala podjetja sporočati tudi informacije o časovnih okvirih in merilih za izboljšanje, metodah, ki se uporabljajo za spremljanje izvajanja in rezultatov, ter o tem, kako zagotavljajo popravo škode ali pri njej sodelujejo.

Podjetja bi morala zagotoviti, da so objavljene informacije dostopne in ustrezne ter zadostne za dokazovanje ustreznosti odziva podjetja na konkretno tveganje prisilnega dela ([174]).

MSP se lahko osredotočijo na enostavne komunikacijske ukrepe, kot sta vključitev kratkega poročila o napredku v letna poročila ali delitev rezultatov z zaposlenimi in ključnimi deležniki.

6.4.5.2 Razmislek o posebnih oblikah sporočanja za občutljive informacije

Podjetja bi morala oceniti, ali sporočanje zadeva občutljive informacije, za katere veljajo pravila o zaupnosti na podlagi nacionalnega prava ali pogodb (npr. identiteta strank, informacije o cenah, odnosi z dobavitelji), ali pomeni morebitna tveganja za deležnike ali osebje. V takih primerih bi morala razmisliti o uporabi posebnih oblik sporočanja, kot sta omejitev dostopa zgolj na določene posameznike ali anonimizacija virov ([175]).

V primeru prisilnega dela, ki ga nalaga država, bi morala biti podjetja še posebej pozorna, da javna razkritja ali poročanje ne sproži povračilnih ukrepov proti lokalnemu osebju, dobaviteljem ali prizadetim delavcem.

([172]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 33 in 85–87, ter priročnik MOD-IOE, str. 88–90.

([173]) Te smernice za podjetja ne uvajajo nobenih obveznosti poročanja. Podjetja, za katera veljajo obveznosti poročanja na podlagi Direktive (EU) 2024/1760 o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti in Direktive (EU) 2022/2464 glede poročanja podjetij o trajnostnosti, bi morala informacije o skrbnem pregledu v zvezi s prisilnim delom sporočati v skladu z zahtevami navedenih direktiv in nacionalne zakonodaje, s katero se prenašata.

([174]) Za več podrobnosti o ustreznih načinih sporočanja informacij o skrbnem pregledu glej smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 85–86, vprašanje 46.

([175]) Za dodatne podrobnosti o sporočanju občutljivih informacij glej smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 86 in 87, vprašanje 47.

6.4.6 *Korak 6: Zagotovitev poprave škode ali sodelovanje pri njej* ([176])

6.4.6.1 Zagotovitev odprave vplivov prisilnega dela ali sodelovanje pri njej

Kadar se tveganja prisilnega dela, opredeljena v koraku 2 in obravnavana na najboljši možni način v koraku 3, uresničijo v primerih prisilnega dela, morajo podjetja spoštovati prepoved proizvodov, proizvedenih s prisilnim delom, ter bi morala biti po potrebi v skladu s priporočili mednarodnih standardov skrbnega pregleda pripravljena sodelovati pri popravi škode.

Obseg odgovornosti podjetij za popravo škode bo odvisen od njihove vključenosti v škodljive vplive prisilnega dela. Zato:

— bi morala podjetja, ki povzročijo vpliv prisilnega dela ali k njemu prispevajo (tj. ga skupaj povzročijo), zagotoviti odpravo vpliva ali pri njej sodelovati,

— lahko podjetja, ki ne povzročajo vpliva prisilnega dela ali prispevajo k njemu, uporabijo svoj vpliv, da poslovnega partnerja, ki ta vpliv povzroča, spodbudijo k njegovi odpravi.

Poprava škode pomeni vrnitev prizadetih posameznikov ali skupnosti v položaj, ki je enak ali čim bližje položaju, v katerem bi bili, če do prisilnega dela ne bi prišlo ([177]). Morala bi biti sorazmerna z vključenostjo podjetja v vpliv in obsegom vpliva. Poleg tega poprava škode vključuje obravnavanje temeljnih vzrokov prisilnega dela in preprečevanje prihodnjih zlorab.

Glede na okoliščine (zlasti vrsto in obseg vpliva prisilnega dela) bi morala poprava škode vključevati enega ali več naslednjih ukrepov ([178]):

— vzpostavitev prvotnega stanja (npr. ponovna vzpostavitev svobode ali prostega gibanja, vrnitev osebnih dokumentov ali drugih zaplenjenih dragocenosti, povračilo pristojbin za zaposlovanje, vrnitev zadržanih plač ali varščin, ponovna vzpostavitev dostopa do osnovnih storitev),

— rehabilitacija (npr. zdravstvena ali psihološka pomoč žrtvam, pravne in socialne storitve, poklicno usposabljanje, alternativne možnosti zaposlitve in preživljanja),

— finančno nadomestilo (npr. nadomestilo za izgubljeni zaslužek, neizplačane plače, prekomerne nadure, fizično ali duševno trpljenje, nepoštene pogoje, povezane z ranljivostjo, zavajanjem, osamitvijo, ustrahovanjem in grožnjami, ali nepoštene delovne in življenjske pogoje),

— nefinančno nadomestilo (npr. skrajšani delovni čas, dodatni letni dopust, izboljšani varnostni pogoji ali nastanitvene zmogljivosti),

— zagotovila o neponovitvi (npr. nove politike podjetja, sistemi upravljanja in prakse, kampanje ozaveščanja in usposabljanja, kadrovske prakse, programi zagotavljanja skladnosti ali sodelovanja z dobavitelji),

— zadoščenje (npr. prenehanje ravnanja, ki pomeni zlorabo, opravičila, priznanje odgovornosti, izjave za povrnitev dostojanstva, spominske slovesnosti),

— notranja odgovornost ali disciplinski ukrepi (npr. odpustitev osebja, odgovornega za vpliv).

Podjetja bi morala pri določanju ustrezne poprave škode upoštevati obstoječe nacionalne in mednarodne standarde ali zakone o popravi škode (ali precedense glede poprave škode v podobnih primerih, če standardi ne obstajajo) ter smiselno sodelovati s prizadetimi deležniki, da bi razumela njihove preference glede tega, kaj pomeni ustrezna poprava škode.

([176]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 34–36 in 88–91, in priročnik MOD-IOE, str. 80–83.
([177]) Uvodna izjava 36 uredbe o prisilnem delu.
([178]) Za več podrobnosti o vsebinskih oblikah poprave škode glej priročnik MOD-IOE, str. 80–82, orodje 9.

MSP lahko razmislijo o podpori popravi škode z ukrepi, ki so sorazmerni z njihovimi omejenimi viri, kot so pridružitev panožnim pobudam, sodelovanje z NVO, sindikati in na večdeležniških platformah ali delitev stroškov poprave škode z drugimi MSP.

6.4.6.2 Zagotovitev mehanizmov za popravo škode ali sodelovanje v njih

Podjetja bi morala po potrebi zagotoviti zakonite mehanizme za popravo škode ali pritožbene mehanizme, prek katerih lahko delavci ali drugi prizadeti deležniki in imetniki pravic prijavijo pritožbe v zvezi s prisilnim delom, oziroma v njih sodelovati. Ti mehanizmi so namenjeni zagotavljanju poprave škode za posameznike, ki so vpliv že utrpeli, lahko pa se uporabljajo tudi kot sistem zgodnjega opozarjanja za izražanje pomislekov glede morebitnih vplivov ali opozarjanje na prakse, ki zahtevajo korektivne ukrepe za preprečitev prihodnje škode.

Državni pritožbeni mehanizmi vključujejo sodne postopke (vključno s kazenskim pregonom, pravdnimi postopki in arbitražo), izvensodne postopke (kot so specializirani državni organi, organi za regulativni nadzor, delovna sodišča ali nacionalni organi za človekove pravice) in druge mehanizme (kot so nacionalne kontaktne točke OECD za odgovorno poslovno ravnanje). Podjetja bi morala s temi mehanizmi sodelovati v dobri veri, k temu pa so lahko zavezana tudi na podlagi veljavnih kazenskih, upravnih, delovnopravnih ali drugih pravnih okvirov. Nedržavni pritožbeni mehanizmi vključujejo pritožbene mehanizme na operativni ravni, okvirne sporazume med podjetji in sindikati, večdeležniške pobude, pritožbene mehanizme skupnosti, kolektivne pogodbe, pritožbene mehanizme v dobavnih verigah podjetij, partnerstva med podjetji in dobavitelji ter kolektivne mehanizme, ki jih vodijo podjetja.

V okoliščinah prisilnega dela, ki ga nalaga država, je lahko poprava škode žrtvam nedostopna, podjetjem pa je njeno zagotavljanje lahko onemogočeno, zlasti prek državnih mehanizmov. Po navedbah MOD se za učinkovito popravo škode v takih primerih kot najmanjše izhodišče zahteva vsaj, da: (1) vlada prizna problem in je resnično zavezana reformi, (2) je dovoljeno spremljanje ali ocenjevanje s strani neodvisnih tretjih oseb ob trdnih državnih jamstvih za varnost in zaščito udeležencev ter (3) je prizadetim posameznikom dostopen neodvisen in verodostojen pritožbeni mehanizem, ki je pooblaščen za neposredno sodelovanje z državnimi organi. Kadar ti pogoji niso izpolnjeni, bi morala podjetja dati prednost odgovornemu prenehanju poslovnih odnosov ([179]).

6.4.6.3 Vzpostavitev pritožbenih mehanizmov na operativni ravni

Pritožbeni mehanizmi (imenovani tudi pritožbeni mehanizmi na operativni ravni) so vrsta nedržavnih pritožbenih mehanizmov, ki jih vzpostavijo in upravljajo posamezna podjetja ali so vzpostavljeni in upravljani v okviru skupnih pobud, da delavcem in drugim deležnikom omogočijo izražanje pomislekov, ki so neposredno povezani s poslovanjem podjetja ali njegovih poslovnih partnerjev. Mednje spadajo na primer notranji pritožbeni mehanizmi za delavce ali pritožbeni sistemi tretjih oseb. Pritožbeni postopki in postopki poprave škode bi morali zagotavljati povratne informacije za odkrivanje tveganj, njihovo prednostno razvrščanje, akcijske načrte, spremljanje in druge ukrepe skrbnega pregleda.

Podjetja bi morala vzpostaviti pritožbene mehanizme na operativni ravni, ki izpolnjujejo nekatera merila kakovosti; ti mehanizmi bi morali biti legitimni, dostopni, predvidljivi, pravični, pregledni, skladni s pravicami, vir stalnega učenja ter temeljiti na sodelovanju in dialogu ([180]). Poleg tega bi morala podjetja zagotoviti jasen postopek za prejemanje in obravnavanje pritožb, vključno z jasno opredeljenim področjem uporabe in pooblastili, ustreznim osebjem in viri, jasnimi roki za reševanje pritožb in zagotovitev poprave škode ter učinkovitimi postopki napotitve ([181]). Podjetja bi morala sprejeti ukrepe za zagotovitev varnosti in pravic pritožnikov, žrtev in drugih deležnikov ter za preprečitev tveganja povračilnih ukrepov proti njim, med drugim z zagotavljanjem zaupnosti identitete osebe ali organizacije, ki vloži pritožbo, kadar je to ustrezno.

MSP lahko razmislijo o preprostih in dostopnih kanalih, ki izpolnjujejo zgoraj navedena merila kakovosti (kot so aplikacije za spletna sporočila ali skrinjice za predloge) ter delavcem in drugim prizadetim deležnikom omogočajo, da varno izražajo pomisleke, podjetju pa, da se učinkovito odzove.

([179]) Priročnik MOD-IOE, str. 56.
([180]) Smernice OECD o skrbnem pregledu, str. 34–36 in 88–91, in vodilna načela OZN.
([181]) Napotitev na ustrezne službe, kot so zatočišča, službe za psihosocialno oskrbo, službe za pravno pomoč in zdravstvene službe ter zaupanja vredni stiki z organi kazenskega pregona. Glej priročnik MOD-IOE, str. 45.

7. **PREDLOŽITEV INFORMACIJ O MOREBITNIH KRŠITVAH PREPOVEDI PRISILNEGA DELA**

7.1 **Uvod**

Ta del smernic, ki se zahteva s členom 11, prvi odstavek, točka (h), Uredbe, je namenjen pomoči posameznikom, združenjem in drugim („prijaviteljem“) pri strukturiranju in pripravi predložitev informacij o morebitnih kršitvah prepovedi prisilnega dela v skladu z Uredbo, tako da jih lahko Komisija in pristojni organi učinkovito obravnavajo in preiščejo.

7.2 **Predložitev informacij**

7.2.1 *Predložitev informacij*

Informacije je mogoče predložiti prek enotne točke za predložitev informacij, ki bo od 14. decembra 2027 dostopna prek enotnega portala za boj proti prisilnemu delu.

„Vsaka fizična ali pravna oseba ali katero koli združenje, ki nima pravne osebnosti“, lahko predloži informacije prek enotne točke za predložitev informacij ([182]). To zajema posameznike, vključno z žrtvami prisilnega dela, podjetja, poslovna združenja, neprofitne organizacije in organizacije civilne družbe, potrošniške organizacije, sindikate in druge organizacije.

Prijavitelji lahko informacije predložijo neposredno ali prek posrednika (npr. pravnega svetovalca ali združenja), ki deluje kot kontaktna točka za vodilni pristojni organ.

V EU morajo pristojni organi zagotoviti, da so prijavitelji, ki se v skladu z direktivo o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve ([183]), štejejo za „osebe, ki prijavijo kršitve“ in ki so informacije o kršitvah Uredbe pridobili v delovnem okolju, deležni ustrezne zaščite pred tveganjem povračilnih ukrepov v skladu z zahtevami navedene direktive. Komisija postopkovna jamstva uporabi tudi pri obravnavi preiskav domnevnega prisilnega dela zunaj EU.

7.2.2 *Informacije, ki jih je treba predložiti*

Prijavitelji morajo informacije predložiti v dobri veri ter navesti razloge in dokaze, s katerimi podkrepijo svoje navedbe ([184]). Komisija zavrne vse predložene informacije, ki so očitno nepopolne, neutemeljene ali podane v slabi veri.

V nadaljevanju je seznam informacij, ki bi Komisiji in pristojnim organom najbolj koristile za učinkovito in uspešno oceno morebitnih kršitev prepovedi prisilnega dela. Prijavitelje se spodbuja, naj predložijo informacije, do katerih imajo dostop. Informacije so navedene pod štirimi naslovi: kontaktni podatki; navedbe; dokazi; informacije o gospodarskih subjektih in proizvodih.

7.2.3 *Kontaktni podatki*

Prijavitelj ali njegov zastopnik bi moral navesti svoje kontaktne podatke, da lahko Komisija ali pristojni organ zaupno postavi dodatna vprašanja in prijavitelja obvesti o rezultatu ocene. Deležniki lahko informacije anonimno predložijo prek enotne točke za predložitev informacij, vendar lahko to omeji možnost prihodnje komunikacije z njimi.

([182]) Člen 9(2) uredbe o prisilnem delu.
([183]) Direktiva (EU) 2019/1937 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2019 o zaščiti oseb, ki prijavijo kršitve prava Unije (UL L 305, 26.11.2019, str. 17).
([184]) Člen 9(2) uredbe o prisilnem delu.

7.3 **Navedbe o prisilnem delu**

Pri uporabi enotne točke za predložitev informacij so prijavitelji vodeni skozi različne korake za pojasnitev okoliščin in razlogov za predložitev informacij. Prijavitelje se spodbuja, naj svoje navedbe, da je bil proizvod izdelan ([185]) s prisilnim delom, čim bolj celovito pojasnijo. Zato bi morali vključiti informacije:

- o tem, ali domnevno prisilno delo nalagajo zasebni subjekti ali državni organ,
- o tem, kje naj bi do prisilnega dela prišlo in na katero delovno dejavnost se nanaša (kmetijstvo/pridobivanje, proizvodnja/izdelava, rudarjenje/izkopavanje, drugo),
- o tem, koliko časa naj bi prisilno delo trajalo,
- o tem, zakaj domnevno ravnanje ustreza opredelitvi „prisilnega dela“ (oddelek 3.2) in kateri so ustrezni kazalniki tveganja (oddelek 3.4);
- o vrsti in številu delavcev/žrtev, ki jih je kršitev prizadela (vključno s tem, ali so vključeni otroci),
- o kontaktnih podatkih katere koli osebe ali organizacije, ki lahko priča (če privoli v stik z njo).

Prijavitelji bi morali navesti tudi, ali so bile po njihovem vedenju podobne informacije že predložene istemu ali drugemu javnemu ali sodnemu organu (in, če da, kateremu) in/ali medijem ali drugim preiskovalnim medijskim hišam.

7.4 **Dokazi o prisilnem delu in dokazila**

Prijavitelji bi morali, kadar koli je to mogoče, predložiti ustrezna dokazila, ki podpirajo navedbe o prisilnem delu. Taka dokazila so lahko v številnih različnih oblikah, vključno s primeri, navedenimi v oddelku 4.7.

7.5 **Informacije o zadevnih gospodarskih subjektih in/ali proizvodih**

Prijavitelji bi morali v svoje predložitve vključiti informacije o gospodarskih subjektih in/ali proizvodih, na katere se navedbe nanašajo.

V zvezi z gospodarskimi subjekti bi bile najkoristnejše naslednje informacije:

- kontaktni podatki gospodarskega(-ih) subjekta(-ov) (imena in naslovi), ki v EU proizvajajo, uvažajo, distribuirajo ali prodajajo proizvode, domnevno proizvedene s prisilnim delom, ali take proizvode izvažajo iz EU, če je mogoče, vključno s podatki o državi(-ah) članici(-ah), v kateri(-h) poteka taka proizvodnja, uvoz, distribucija, prodaja ali izvoz,
- če je mogoče, opis poslovnih dejavnosti gospodarskega(-ih) subjekta(-ov), na katere se navedbe nanašajo,
- če je mogoče, pojasnilo kakršne koli povezave med prijaviteljem in gospodarskim(-i) subjektom(-i), na katerega (katere) se navedbe nanašajo (npr. zaposleni, konkurent, stranka), ter ali je prijavitelj v zvezi z navedbo vzpostavil stik z zadevnim(-i) subjektom(-i).

([185]) To vključuje izkopavanje v primeru surovin in pridobivanje v primeru kmetijskih proizvodov ter vse faze proizvodnje in izdelave končnega proizvoda.

V zvezi s proizvodi bi bile najkoristnejše naslednje informacije:

— opis proizvoda(-ov), domnevno proizvedenega(-ih) s prisilnim delom, in njegove (njihove) povezave s trgom EU (npr. kraj(-i) proizvodnje ali uvoza v EU, kraj(-i) prodaje v EU ali izvoza iz EU), če je mogoče, vključno z oznako HS ali oznako KN,

— če je ustrezno, opis delov, domnevno proizvedenih s prisilnim delom,

— če je mogoče, vzorčne fotografije zadevnega(-ih) proizvoda(-ov),

— če je mogoče, informacije o dobavni verigi proizvoda, vključno s proizvajalci ali izdelovalci končnega(-ih) proizvoda(-ov), in, kadar je ustrezno, informacije o dobaviteljih vhodnih materialov in surovin, pri čemer se navede, kateri del(-i) dobavne verige naj bi bil(-i) prizadeti zaradi prisilnega dela,

— če so na voljo, identifikacijski podatki o proizvodu (npr. opis, ime ali znamka proizvoda, tip, referenca, model, serijska ali zaporedna številka, nameščena na proizvodu ali navedena na embalaži ali v povezanem dokumentu, kode QR ali črtne kode).

7.6 **Kako se predložene informacije obravnavajo?**

7.6.1 *Začetna ocena*

Ko Komisija prek enotne točke za predložitev informacij prejme informacije o domnevnih kršitvah, najprej preuči dopustnost prejetih informacij in zavrne vse predložene informacije, ki so očitno nepopolne, neutemeljene ali podane v slabi veri.

Če so informacije dopustne in se nanašajo na prisilno delo, ki domnevno poteka zunaj EU, jih Komisija oceni sama. Če se informacije nanašajo na prisilno delo, ki domnevno poteka na ozemlju države članice EU, Komisija prejete informacije posreduje pristojnemu organu zadevne države članice, ki nato informacije oceni.

Vodilni pristojni organ nato v razumnem roku vzpostavi v stik s prijaviteljem, da potrdi prejem predloženih informacij.

Vodilni pristojni organ nato prejete informacije skupaj z drugimi ustreznimi informacijami, pridobljenimi iz drugih virov, skrbno in nepristransko oceni, ta ocena pa je podlaga za njegove odločitve glede morebitne preiskave.

7.6.2 *Dialog s prijaviteljem*

Vodilni pristojni organ lahko med ocenjevanjem ali katero koli poznejšo preiskavo vzpostavi v stik s prijaviteljem, da zahteva pojasnila ali dodatne informacije. Če je od predložitve informacij preteklo precej časa, se lahko vodilni pristojni organ s prijaviteljem posvetuje o vsaki spremembi stanja ali o novih dokazih.

Vodilni pristojni organ prijavitelja v razumnem roku obvesti o rezultatu ocene, zlasti o tem, ali se je odločil uvesti preiskavo ali ne. Natančen rok je odvisen od posebnosti posameznega primera.

7.7 **Zaupnost in varstvo podatkov**

7.7.1 *Zaupnost*

Informacije, ki jih predloži prijavitelj, se uporabijo izključno za preiskovanje domnevnih kršitev prepovedi prisilnega dela v skladu z Uredbo, razen če pravo EU ali nacionalno pravo, skladno s pravom EU, ne zahteva drugače. Zlasti če informacije vsebujejo tudi navedbe o kaznivem ravnanju, se lahko take informacije posredujejo tudi ustreznim organom držav članic za namene kazenskih preiskav.

Komisija in pristojni organi predložene informacije in identiteto prijavitelja obravnavajo kot zaupne v skladu s pravom EU in nacionalnim pravom, skladnim s pravom EU.

Predložene informacije se zato obravnavajo kot zaupne, razen če prijavitelj nekatere informacije izrecno opredeli kot nezaupne ali če so informacije že javno dostopne.

Čeprav Komisija lahko razkrije splošne informacije v zbirni obliki, to stori tako, da zaščiti identiteto prijavitelja, zaupnost informacij in zaupnost drugih oseb.

7.7.2 *Obdelava osebnih podatkov*

Vsaka obdelava osebnih podatkov, ki jo izvajajo Komisija in pristojni organi, poteka v skladu s pravom EU o varstvu osebnih podatkov, zlasti s splošno uredbo o varstvu podatkov ([186]), obveznostmi glede varstva podatkov za institucije in organe EU, ki zagotavljajo skladnost s SUVP ([187]), ter direktivo o varstvu posameznikov ([188]).

([186]) Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES (UL L 119, 4.5.2016, str. 1).

([187]) Uredba (EU) 2018/1725 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. oktobra 2018 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah, organih, uradih in agencijah Unije in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 45/2001 in Sklepa št. 1247/2002/ES (UL L 295, 21.11.2018, str. 39).

([188]) Direktiva (EU) 2016/680 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, ki jih pristojni organi obdelujejo za namene preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja ali pregona kaznivih dejanj ali izvrševanja kazenskih sankcij, in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Okvirnega sklepa Sveta 2008/977/PNZ (UL L 119, 4.5.2016, str. 89).